

Iiro Tenovirta

Suomen idänkauppa

Merkitys ja vaikutukset kansantalouteen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Huhtikuu 2016

Tekijä Otsikko	Iiro Tenovirta Suomen idänkauppa / merkitys ja vaikutukset kansantalou- teen
Sivumäärä Aika	38 sivua + 1 liite huhtikuu 2016
Tutkinto	Tradenomi
Koulutusohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	Liiketalouden koulutusohjelma
Ohjaaja	Lehtori Ritva Salmela
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kertoa lukijalle Suomen idänkaupasta ja sen merki- tyksestä kansantaloudelle ja vientiyrityksille, ajanjaksona 1991–2015. Työssä pyrittiin selvit- tämään ja kertomaan millaisia mahdollisuuksia, uhkia ja toimintatapoja liittyy kaupankäyntiin Venäjällä. Tavoitteena oli, että lukija saisi selkeän kokonaiskuvan Suomen ja Venäjän väli- sestä kaupasta ja sen merkityksestä, sekä siitä mitä yrityksen tulisi ottaa huomioon kun suunnittelee idänkaupan aloittamista.</p> <p>Työn teoriaosuudessa käsiteltiin idänkaupan historiaa ja sen tilastoja eri aikakausilta, sekä idänkauppaan liittyviä keskeisiä poliittisia sopimuksia. Lisäksi työssä pyrittiin käsittelemään venäjän kaupan liiketoimintaan liittyviä toimintatapoja ja kaupankäyntiin liittyviä säädöksiä.</p> <p>Aineisto kerättiin yhdistäen kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta. Tutkielmaosuudessa analysoitiin tutkimusaineiston perusteella Venäjänkauppaan liittyviä näkökantoja eri viiteke- hyksistä. Keskeisimpinä osa-alueina olivat tutkimusmateriaalin perusteella tehdyt analyysit idänkaupan kannattavuudesta. Tässä osuudessa pyrittiin huomioimaan vientiyritysten nä- kökannat mahdollisimman hyvin. Lisäksi huomioitiin globalisaation vaikutuksia kaupankäyn- tiin.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella tehtyjen johtopäätöksiin mukaan suomalaiset yritykset pitävät idänkauppaa kokonaisuutena varsin kannattavana joskin erittäin haasteellisena. Yritysten kokemukset liiketoiminnasta Venäjällä olivat samankaltaisia, mutta joitain eroavaisuuksia myös löytyi, johtuen yritysten eri toimialoista ja liikevaihdon suuruudesta. Työssä käytetty tutkimusmateriaali tuki selkeästi haastateltujen yritysten näkemyksiä ja kokemuksia idän- kaupasta. Tutkimuksen perusteella Venäjän markkinat ovat Suomalaisille vientiyrityksille erittäin tärkeä kauppakohde, sen tarjoamien suurten mahdollisuuksien vuoksi. Avaintekijät menestykseen ovat pitkäjänteisyys, tuotteiden korkea laatu ja hyvät verkostot Venäjällä.</p>	
Avainsanat	Idänkauppa, Venäjän kauppa, Suomalaiset yritykset, kansanta- lous.

Author Title	Ilro Tenovirta Finland trade to east. trade between Finland and Russia/USSR
Number of Pages Date	38 pages + 1 appendix april 2016
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Program	Economics and Business Administration
Specialisation option	Marketing
Instructor	Ritva Salmela, Senior Lecturer
<p>The objective of this thesis was to study the trade between Finland and Russia from 1991 to 2015. The aim was to find out and explain what kind of opportunities and threats, as well as relevant aspects of policies were included in the Russian trade. The goal of the thesis was to review the significance of the trade between Finland and Russia as well as to identify the factors that any company should consider when planning to start a business in Russia.</p> <p>The theoretical part of the thesis focused on the history of Finland's trade to east and its development during different time periods, as well as on the key political agreements relating to Russian trade.</p> <p>The main research methods were qualitative and quantitative. Different companies were interviewed to find out their views on the east trade. Several different points of view and frames of reference were identified and analyzed based on the gathered data about the east trade. Additionally, the effects of globalization on economic growth and business were identified.</p> <p>The results showed that the interviewed companies view the east trade as profitable but very challenging. However, the experiences of running a business in Russia varied, but this was somewhat understandable because the interviewed companies were from different sectors. Other research material also supported these views. Based on the analysis it is quite clear that cooperation and trade with Russia is important for Finland. Perseverance and experience about Russian markets, as well as good networking for local companies are important and will open many doors to success.</p>	
Keywords	Finland, east trade, Russian trade, business.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön aihe ja rajaus	1
1.2	Opinnäytetyön tavoite ja menetelmä	1
1.3	Tutkimusongelma	2
1.4	Suomen idänkaupan käsitteitä	2
2	Idänkaupan historia	5
2.1	Idänkaupan alkuaajoista nykyhetkeen	5
2.2	Riippuvuus idänkaupasta	6
2.3	Pohjoismaat ja Suomi vientimaina	6
3	Idänkaupan taustat ja tilastot	8
3.1	Idänkaupan kehitys vuosina 1860-2015	8
3.2	Idänkaupan romahdus ja ajautuminen lamaan 1991	8
3.3	Investoinnit Suomen ja Venäjän välillä	9
3.4	Venäjän kaupan vienti ja tuonti	10
3.5	Venäjänkauppa 2015	12
4	Idänkaupan kehittäjät	13
4.1	Tutkimukset	13
4.1.1	Suomalais-Venäläinen kauppakamari	13
4.1.2	Venäjän kaupan barometri 2015	14
4.2	Venäjänkaupan haasteita	17
4.3	Onko Venäjä uhka Suomelle?	19
5	Tullaus ja sertifiointit sekä rajaliikenne ja turismi	19
5.1	Tullaus ja sertifiointi Venäjällä	20
5.2	Yritysmuodot Venäjällä	20
5.3	Rajanylitykset	21
6	Tutkimuksen toteutus	23
6.1	Tutkimusmenetelmä	23
6.2	Aineiston keräys ja käsittely	24
7	Tulokset	25

7.1	Idänkaupan haasteet	25
7.2	Vastapakotteiden vaikutus	25
7.3	Riskit Venäjän kaupassa	26
7.4	Liiketoiminnan ongelmat	27
7.5	Tuotevalikoiman laajuus	27
7.6	Viennin yleinen kannattavuus	28
8	Johtopäätökset	28
8.1	Kehityskohteet	28
8.2	Idänkaupan epävarmuus ja mahdollisuus	29
8.3	Tulevaisuuden näkymät	30
8.4	Pohdintaa	31
	Lähteet	35
	Liitteet	39
	Liite 1. Haastattelujen kysymykset.	39

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön aihe ja rajaus

Idänkaupan liikevaihto on historian saatossa vaihdellut paljon, olipa kyseessä ollut sota, rauha tai jotkin muut valtion sisäiset tapahtumat, kuten lama, kauppasaarto ja poliittiset muutokset. Näistä seikoista huolimatta idänkaupan merkitys suomalaisyritysten liiketoiminnalle on aina ollut merkittävä. Sotien jälkeisen clearing-kaupan kultavuosina 1950-1991 jolloin Suomi rakensi itsestään hyvinvointivaltion ja vakiinnutti paikkansa muiden kansakuntien joukossa, Neuvostoliiton osuus Suomen viennistä oli suurimmillaan neljännes, lisäksi monet suomalaisyritykset olivat käytännössä täysin riippuvaisia siitä. Neuvostoliiton hajoamisen ja sitä seurannut clearing-kaupan romahtaminen oli usealle suomalaisyrityksille järkytys, mutta myös alku uudelle idänkaupalla joka on jatkunut nykyyhetkiin saakka. Clearing-kaupasta riippuvaiset yritykset ajautuivat vaikeuksiin markkinoiden kadotessa, kun taas uudet avoimet Venäjän markkinat avasivat lisää mahdollisuuksia ja houkuttelivat myös pk-sektorin yrityksiä suuntaamaan venäjän markkinoille. Osoitus Venäjän markkinoiden arvaamattomuudesta oli myös 1998 talouskriisi, joka lamaannutti talouden ja kaupankäynnin hetkellisesti ja sitä seurannut ennennäkemätön Venäjän talouskasvu on houkuttellut myös uusia toimijoita sen markkinoille.

Opinnäytetyöni aihe on Suomen idänkauppa ja sen keskeiset käsitteet ja merkitys sekä seikat, jotka ovat vaikuttavat sen kehitykseen aikojen saatossa. Rajasin työni käsittämään idänkauppa Suomen kansantalouden ja Suomalaisten vientiyrityksien näkökulmasta, työssäni pyrin huomioimaan myös rajaliikenteen, globalisaation ja maailmanpolitiikan vaikutuksia idänkauppaan. Työni tutkimusajanjakso kohdentuu pääasiassa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeiseen aikaan 1991-2015, mutta kerron myös idänkaupan historiasta ja merkittävimmistä tapahtumista.

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja menetelmä

Tämän opinnäytetyön tavoite on selvittää mitä idänkauppa merkitsee Suomen viennille ja tuonnille. Työn tarkoitus on kertoa lukijalle mitkä ovat sen vaikutukset Suomalaisiin

yrityksiin, elinkeinoelämään ja hyviin naapuruussuhteisiin Venäjän kanssa, työssäni pyrin kertomaan miten maailmanpolitiikka, suhdannevaihtelut, valuuttakurssien muutokset ja talouspakotteet vaikuttavat kaupankäyntiin ja kanssakäymiseen Venäjän kanssa.

Tutkimukseni on laadullinen (kvalitatiivinen) ja osittain myös määrällinen (kvantitatiivinen). Työssäni pyrin ymmärtämään tutkittavaa aihetta ja ilmiötä. sekä tutkimaan siihen liittyviä näkökantoja suomalaisten vientiyritysten haastattelujen, lehtiartikkeleiden, tilastojen, kirjallisuuden ja sosiaalisen median viitekehysistä, päivän politiikkaa unohtamatta.

1.3 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on se, miten pystymme varautumaan ja ennakoimaan tulevaisuudessa yllättäviin muutoksiin ja epävarmuustekijöihin Suomen ja Venäjän välisessä kaupankäynnissä, sekä kuinka kehitämme ja luomme uusia kauppasuhteita Venäläisiin toimijoihin. Kysymys kuuluu? Kuinka Suomi ja suomalaiset vientiyritykset pystyvät tasapainoilemaan uudessa globaalissa maailmassa idän ja lännen välissä.

Työssäni en pyri kehittämään ja luomaan uusia toimintamalleja idänkauppaan, vaan pikemminkin tarkoituksena oli tutkia sitä eri viitekehysistä, huomioiden erityisesti vientiyritykset ja heidän kokemuksensa idänkaupasta. Työn tarkoitus on kertoa lukijalle jo käytössä olevia idänkaupan toimintamalleja ja miten niitä noudatetaan, sekä kuinka uusia kontakteja olisi mahdollista luoda ja hyödyntää. Tutkin myös miten suhdanteet, maailmanmarkkinat ja maailmanpolitiikka vaikuttavat kaupankäyntiin Suomen ja Venäjän välillä. Työn luettuaan lukija ymmärtää peruskäsitteet idänkaupan toimintakulttuurista, historiasta ja sen kokonaismerkityksestä Suomalaiselle kansantaloudelle ja viennille.

1.4 Suomen idänkaupan käsitteitä

Tässä osiossa kerron idänkaupan historiasta ja siihen liittyvistä käsitteistä ja sopimuksista. Lisäksi huomioin kauppakumppaneiden eroavaisuuksia olihan kyseessä markkinatalousmaa Suomi ja sosialistinen suurvalta Neuvostoliitto.

Suomen ja Neuvostoliiton välinen (Clearing) tavaravaihto- ja maksusopimus oli poikkeuksellisesti sovittu kestämään viisivuotiskauden, sen viimeiseksi ajanjaksoksi jäi 1985-

1990 kattanut sopimus. Se oli niin sanottu raamisopimus, jossa mainittiin kauppaan liittyvät yleiset periaatteet ja sitä täydennettiin vuosittaisilla tavaravaihtopöytäkirjoilla, joissa huomioitiin tavarakiintiöiden määriä ja sisältöä huomioiden tilisaldot ja öljyn oletettu hintakehitys. Tavaravaihtosopimukset neuvoteltiin keskinäisissä talouskomissioissa, joissa olivat osallisina Suomen puolelta ulkoministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja Suomen pankki. Neuvostoliiton puolelta olivat mukana ulkomaankauppa- ja talousministeriöiden edustajia. Lisenssivirasto rekisteröi ja myönsi vientiluvat tavaravaihtopöytäkirjakiintiöiden puitteissa. Suomen Pankki ja *Vneshekonombank*¹ sopivat keskenään maksuliikenteen yksityiskohdista ja viisivuotisesta tavaravaihto- ja maksusopimuksesta. (Piipponen 2010, 5.)

¹Vneshekonombank oli Neuvostoliiton ulkomaankauppapankki, jolla oli yksinoikeus ulkomaankaupan maksuliikenteen hoitamiseen. (Piipponen 2010, 5.)”

Bilateraalikauppa (Clearing-kauppa) eli kahdenvälinen kauppa, on kansainvälisen kaupan muoto, joka perustuu valtioiden välisille kahdenvälisille tavarain tai palvelusten vaihdantasopimukselle. Bilateraalista kauppaa käytiin kahden maan välillä sopimalla määräjain vaihdettavien tavaroiden ja palvelusten määrät. Tavoitteena oli, että kumpikin maa vaihtoi tarkasteluajanjaksolla arvoltaan yhtä suuren määrän tavaraa, joten kaupan tase pysyi automaattisesti tasapainossa. Tavoitteena oli siis, ettei maalla olisi kauppataseen yli- tai alijäämää (Taloussanommat 2016).

YYA-sopimus, eli sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta Suomen ja Neuvostoliiton välillä allekirjoitettiin 6. huhtikuuta 1948. Sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta, Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä. Suomen Tasavallan Presidentti ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton Korkeimman Neuvoston Puhemiehistö, pyrkien jatkuvasti kehittämään ystävällisiä suhteita Suomen ja SNTL:n välillä, vakuuttuneina siitä, että hyvien naapuruussuhteiden ja yhteistoiminnan lujittaminen Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton välillä on molempien maiden elinetsujen mukaista, ottaen huomioon Suomen pyrkimyksen pysyä suurvaltojen välisten eturistiriitojen ulkopuolella, sekä ilmaisten järkkymättömän pyrkimyksensä yhteistoimintaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi Yhdistyneet Kansakunnat-järjestön päämäärien ja periaatteiden mukaisesti. (Suomen Tasavalta ja Sosialistinen Neuvostotasavaltain Liitto 1948, teoksessa Finnlex, 17. 2016.)

Kapitalismi on talousjärjestelmä jossa tuotantovälineet ovat yksityisten omistuksessa, pääomavaltainen talousjärjestelmä; vastaava yhteiskuntajärjestelmä; pääomavalta, rahavalta. Kapitalismin instituutioita ovat pankit, vakuutusyhtiöt, pörssit ja kauppaliitot. Kapitalismin vastakohta on sosialismi. (Kielitoimiston sanakirja 2016.)

Sosialismi on talousjärjestelmä, jossa valtiovalta omistaa tuotantovälineet ja tekee tuotantopäätökset keskitetysti. Aatesuunta, joka haluaa poistaa tuotantovälineiden yksityisomistuksen. (Taloussanommat 2016).

Nykyään sosialistisia valtioita ovat mm. Kiina, Kuuba, Vietnam, Valko-Venäjä ja Pohjois-Korea.

Suomettuminen termi keksittiin Länsi-Saksassa 1960-luvun puolivälissä jossa kansainvälisen politiikan teorioita harrastavat intellektuellit ottivat käyttöön sanan finnlandisierung. (Huopaniemi 1974.)

Käsitteenä suomettuminen (finnlandisierung, finlandization) tarkoittaa Suomen kaltaiseksi tuleamista. Tällä tarkoitetaan pienen maan alistumista ja mukautumista läheisen suurvallan poliittisiin intresseihin. Yleisesti suomettumisessa oli kyse Neuvostoliiton puuttumisesta Suomen sisäisiin asioihin ja tästä seuranneeseen suomalaisten itsekontrolliin. (Vihavainen 1991, 10.)

Neuvostoliiton talousvaikeudet pahenivat 1970-luvulla, kun se maatalous jäi tavoitteistaan jälkeen. Öljyn hinnan noususta saadut vientituotot kattoivat kuitenkin talouden rakenteellisia ongelmia. Teollisuudessa investointeja lykättiin koska rahaa ei ollut, jolloin tuotanto koneisto pääsi vanhenemaan. (Seppänen 2007, 421-446.)

Tätä ajanjaksoa 1970-luvun puolivälistä 1980-luvun puoliväliin on kutsuttu ”**pysähtyneisyyden ajaksi**”. Sille tyypillistä oli talouden jälkeijääminen kansainvälisestä kehityksestä ja vanhojen johtajien pysyminen viroissaan, joita he eivät enää jaksaneet ja osanneet hoitaa kunnolla, sekä maan henkisen ilmapiirin jäykistyminen. Korruptio levisi yhteiskunnassa, terveydenhoitojärjestelmä rappeutui ja ympäristönsuojelu laiminlyötiin. Suuri osa valtion varoista kului asevarusteluun sekä heikkojen liittolaismaiden ja kolmannen maailman vapautusliikkeiden tukemiseen. Toisinajatteliijoita vangittiin tai suljettiin mielisairaaloihin. (Seppänen 2007, 421-446.)

Globalisaatio: Globalisaatiolla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan paikallisen ja globaalin monimutkaista yhteen kietoutumista ja keskinäistä riippuvuutta. Globalisaatiolla viitataan kuitenkin myös moniin muihin ilmiöihin, kuten ajan ja tilan tiivistymiseen, ihmisten, tavaroiden ja pääoman liikkuvuuteen, kansainvälistymiseen, uuteen aikakauteen, maailmanlaajuiseen hyvinvointiin, kansainväliseen luokkasotaan, maailmanyhteisöön, globaaliin markkinatalouteen sekä globaaleihin ympäristöongelmiin. (Riitaoja 2011.)

”**WTO:** maailman Kauppajärjestö WTO (World trade Organisation) on perustettu vuonna 1995, jolloin se korvasi vuodesta 1947 asti toimineen gatt:n. WTO:hon kuuluu 157 jäsenvaltiota ja näiden osuus maailmankaupasta on yli 95 %. (Danske Bank 2012. 23)”

Maailman kauppajärjestö WTO otti Venäjän jäsenekseen vuonna 2012. Tämä sopimus on avannut Venäjän markkinoita entistä enemmän ulkomaisille toimijoille. (Danske Bank 2012, 23.)

Venäjän WTO-jäsenyydestä ovat Suomalaiset vientiyrietykset päässeet nauttimaan alennetuista tullimaksuista ja Venäjällä toimivat yritykset hyötyvät komponenttihintojen laskeudessa tullimaksujen laskun myötä. Maailmanpankin tutkimuksen mukaan WTO-jäsenyys nostaa myös palkkatasoa, etenkin alhaisissa tuloluokissa. Tämä voi kasvattaa uusien asiakkaiden määrää suomalaisyrityksille. Jäsenyyden haittapuolena Venäjän markkinat avautuvat kaikille ja myös kilpailu lisääntyy ja tuo lisähaasteita maassa jo toimiville yrityksille. Tämä edellyttää niiltä entistä enemmän ponnisteluja markkinaosuuden säilyttämiseksi ja kasvattamiseksi. (Varis 2011, 25.)

2 Idänkaupan historia

2.1 Idänkaupan alkuaajoista nykyhetkeen

Moni on varmasti kuullut käsitteen Idänkauppa, mutta mitä se todellisuudessa on tai oli? Idänkauppa on käsitteenä Suomen ja Neuvostoliiton sekä nykyisen Venäjän välisestä kaupankäyntiä ja tavaravaihtoa, jonka historia ulottuu aina itsenäisyytemme alkuaikoihin saakka. Idänkauppa tarkoittaa kuitenkin kokonaisuudessaan myös muihin sosialistimaihin kohdentuvaa kahdenvälistä clearing kauppaa. Tilastollisesti siihen on laskettu SEV-maita, kuten Kiina, Pohjois-Korea ja Albania. Joskus mukaan on luettu myös Kuuba, Mongolia. Kokonaisuudessaan idänkauppa on siis laajempi kokonaisuus kuin vain Neuvostoliiton kanssa tehty kauppa, joka oli kuitenkin kaikkein merkittävin sen ollessa 80-90 prosenttia idänkaupasta. (Matala 2011, 10.)

Idänkauppa on käsitteenä tullut yleiseen tietoisuuteen parhaiten toisen maailmansodan jälkiseurauksena Suomelle koituneista suurista sotakorvauksista 300 miljoonaa dollaria, jotka Suomi ainoana sodan hävinneenä valtiona maksoi kokonaisuudessaan Neuvostoliitolle. (Keskinen 1987, 22.) Sotien jälkeen 1948 solmittu YYA-sopimus (ystävyyss- yhteistyö- ja avunantosopimus) Suomen ja Neuvostoliiton välillä sitoi Suomen sisä- ja ulkopoliittikan entistä tiukemmin itäiseen naapurimme kontrolliin ja rajoitti osittain liikkuvuuttamme läntisten maiden piiriin. Kaikesta huolimatta tämän sopimuksen solmiminen ja

siihen liittyvän keskinäisen luottamuksen lisääntyminen auttoivat Suomen teollistumista ja talouden kasvua merkittävästi vaikeina sotien jälkeisinä jälleenrakennusvuosina. Presidentti Urho Kekkosen presidenttikausien aikana vuosina 1956-1981 Suomen talous ja vienti kasvoivat merkittävästi. Suuren talouskasvun ja YYA-sopimuksen ansiosta Kekkonen sementoikin asemansa tasavallan presidenttinä aina vuoteen 1981 saakka (Keskinen 1987, 210-218.)

2.2 Riippuvuus idänkaupasta

Sotien jälkeinen Suomen tasavallan presidentti J. K. Paasikivi kirjoitti päiväkirjaansa vuonna 1953 seuraavaa, hän oli huolissaan siitä, että Neuvostoliiton osuus Suomen viennistä oli noussut jo yli 20 prosenttiin. Samana vuonna hän kirjoitti päiväkirjaansa, että sitä oli pyrittävä pienentämään, riippuvuuden vähentämiseksi. (Vehviläinen 2014.)

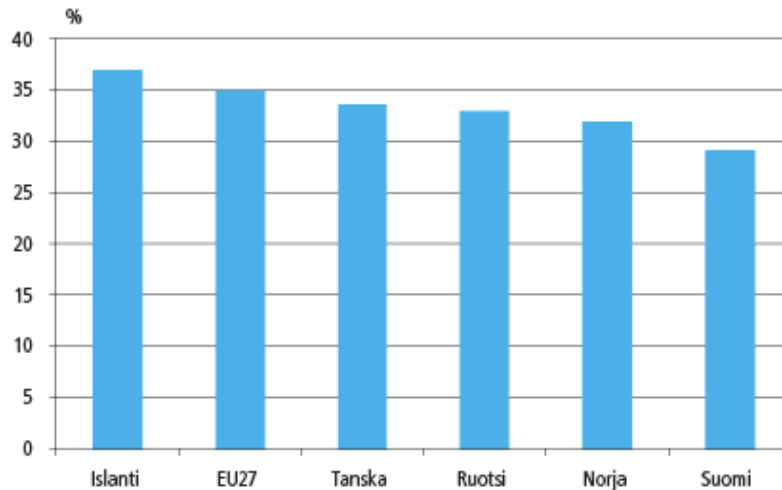
Danske Bankin viime viikolla julkaistun Pohjoismaisen teollisuusbarometrin mukaan Pohjoismaiden kehitys on eriytynyt. Muiden Pohjoismaiden teollisuusyritykset suhtautuvat tulevaan positiivisesti, kun Suomen indeksiluku oli kesäkuussa reilusti pakkasella. Siihen on ainakin kaksi syytä: Suomi on muita riippuvaisempi investointihyödykkeistä ja Venäjältä. (Vehviläinen 2014.)

Vielä 1980-luvulla jolloin elettiin idänviennin kultakautta noin 50 prosenttia kaikista jalkineista ja 80 prosenttia valmistetuista laivoista myytiin Neuvostoliittoon. Tuohon aikaan Suomen teollisuus nojasi metsä, laiva, metalli, telakka ja tehdasteollisuuteen. (Vehviläinen 2014.)

2.3 Pohjoismaat ja Suomi vientimaina

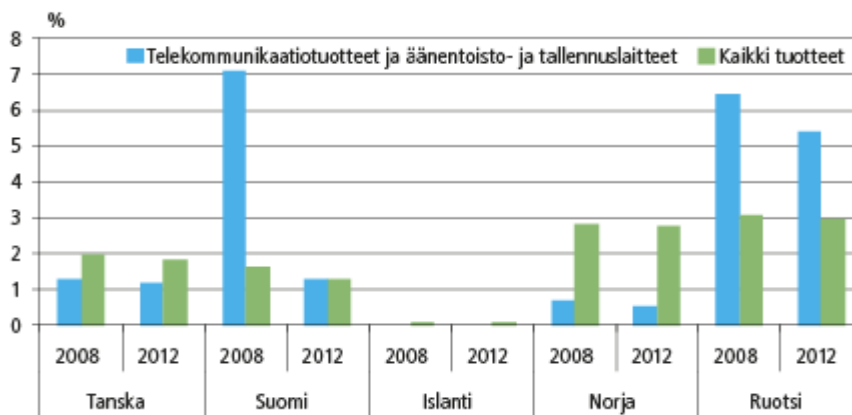
Ruotsi ja Tanska tunnetaan hyvin kansainvälisistä kuluttajabrändeistä, kuten Ikea ja H&M. Meillä Suomessa taas oli Nokia joka myytiin Microsoftille vuonna 2014. Olisiko meillä jotain vastaavaa jos emme olisi olleet Neuvostoliiton kainalossa niin kauan? Läheiset ja hyvät kauppasuhteet itään ovat olleet myös Suomelle selkeä etu. Paasikiven huoli on silti hyvä pitää mielessä, sillä yhden kortin varaan ei kannata laskea liikaa (Vehviläinen 2014).

Tässä osiossa vertaillaan pohjoismaiden viennin määriä keskenään eri kategorioissa. Viimeisimmät tilastotiedot ovat vuodelta 2012.

Kuvio 1. Viennin osuus bkt:sta 2012, %. (Nordic Export of goods and Exporting Enterprises 2012, 17-18.)

Nykyään suurin vientimarkkina-alueemme on Ruotsi, jonne suomalaiset veivät tavaroita 6,2 miljardin euron arvosta vuonna 2012, joka on 10,9 prosenttia koko vienninarvosta. Saksaan vienti supistui vuosina 2008. 2012 noin 20 prosenttia. Venäjälle se väheni 25 prosenttia 7,6 miljardista 5,7 miljardiin euroon. Venäjän kauppa näyttää kääntyneen alamäkeen jo ennen Ukrainan kriisiä. (Nordic Exports of Goods and Exporting Enterprises 2012, 17-18.)

Kuvio 2. Osuus koko EU:n viennistä, % (Nordic Export of goods and Exporting Enterprises 2012, 17-18.)

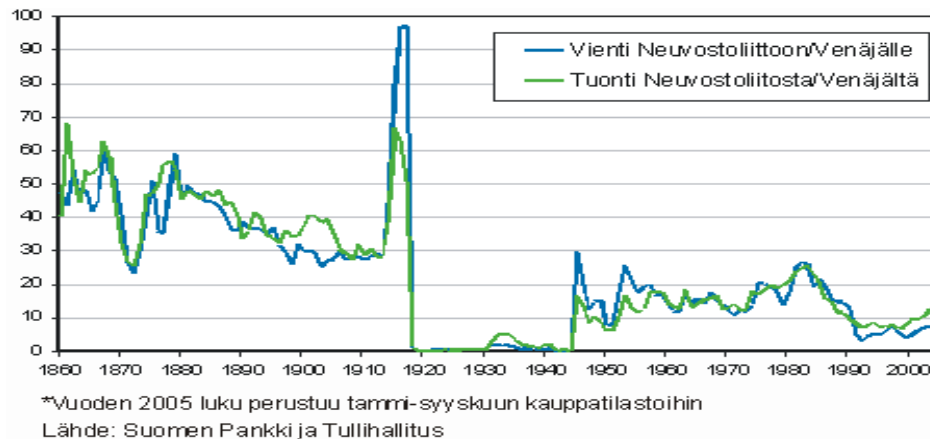
Kuviosta 2 käy ilmi ajanjakson 2008-2012 Suomen kännykkätuotannon kutistuminen. Telekommunikaatiotuotteiden vienti romahti 9,1 miljardista 1,6 miljardiin euroon. Syynä Nokian tilanteen dramaattinen muutos, eikä Suomessa valmisteta enää kännyköitä. (Nordic Exports of Goods and Exporting Enterprises 2012. 23.)

Pohjoismaiden tilastovertailusta voidaan hyvin todeta suurimman vientivalttimme hävinneen lähes olemattomiin. Muiden Pohjoismaiden vientimäärissä ei ole tapahtunut yhtä suuria muutoksia kuin Suomella.

3 Idänkaupan taustat ja tilastot

Tässä osiossa tutkitaan Suomen idänkaupan tilastoja ja taustoja aina Neuvostoliiton ajoista nykyhetkeen. Lisäksi osiossa on mukana erilaisia vientiin liittyviä tilastoja ja kaavioita viime vuosilta.

3.1 Idänkaupan kehitys vuosina 1860-2015

Kuvio 3. Vienti ja tuonti määrät Suomen ja Venäjän/Neuvostoliiton välillä (Ruuska 2012, 127).

Kuviosta 3 näemme viennin ja tuonnin *prosentuaalisen* kehityksen historian saatossa. Taulukossa voimme huomata ensimmäisen maailmansodan vienti- ja tuontipiikit ja sodan jälkeisen venäjän vallankumouksen johdosta tapahtunut kaupan romahdus, lähes nollaan. Toinen piikki viennissä on huomioitavissa II-maailmasodan jälkeen seuranneista sotakorvauksista ja kaupan viimeisin suurempi romahdus 1991 Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena.

3.2 Idänkaupan romahdus ja ajautuminen lamaan 1991

Suomessa elettiin vielä 1980-luvun lopussa voimakasta nousukautta, eikä idänkaupan ja Neuvostoliiton romahduksesta ollut vielä tietoaakaan, vaikka itäblokin maissa jo kuohui

ja kansa vaati lisää vapauksia ja muutoksia järjestelmään. 1980-luvun alussa Leonid Breznevinkin aikana Neuvostoliitossa elettiin pysähtyneisyyden aikaa. (Bordes 1993,13. 55.)

Vuonna 1989 yhä useammat suomalaiset kotitaloudet kamppailivat lainojensa takaisinmaksun kanssa. Samaan aikaan koko suomalaisen pankkijärjestelmän tilanne huononi, kun se altistui liiallisesti korko- ja luottoriskeille. Kotitaloudet aloittivat systemaattisen säästämisen vaikeassa tilanteessa, mikä puolestaan ajoi kansantalouden lamaan yksityisen kulutuksen romahdettua. Kriisin puhkeamiseen vaikutti myös Neuvostoliiton kanssa käydyn clearing-kaupan loppuminen. Suomi oli tuohon aikaan erittäin riippuvainen idänkaupasta. Vienti Neuvostoliittoon supistui 11 prosenttiin vuonna 1990 (27 % vuonna 1982). Idänkaupan romahdus selittääkin Bordesin mukaan suurelta osin Suomen kansantalouden laman syvyyden. (Bordes 1993,13. 55.)

3.3 Investoinnit Suomen ja Venäjän välillä

Suomalaiset Yritykset alkoivat investoimaan Venäjälle 1998 valuuttakriisin jälkeen, jolloin ruplan arvo oli pohjalukemissa. Investointien kasvu on jatkunut tasaisesti läpi 2000-luvun. (Ollus & Simola 2006, 75.)

Taulukko 1. Investoinnit Suomen ja Venäjän välillä. (Suomen Pankki 2013.)

VENÄJÄN ASEMA SUOMALAISTEN INVESTOINTIEN LÄHTEENÄ JA KOHTEENA (KUVIO 3.)

Venäjän suorat investoinnit Suomeen	1994	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Kokonaismäärä (miljoonaa euroa)	242	241	240	378	503	634	583	842
Venäjän osuus kaikista suorista ulkomaisista investoinneista Suomeen	5%	4%	1%	1%	1%	1%	1%	1%

Suomen suorat investoinnit Venäjälle	1994	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Kokonaismäärä (miljoonaa euroa)	41	2	314	1097	2783	2978	3197	3971
Venäjän osuus kaikista suomalaisista suorista investoinneista ulkomaille	0%	0%	1%	2%	3%	3%	3%	3%

Lähde: Suomen Pankki

Suomen pankin julkaisemasta tilastosta käy ilmi, että Venäjän investoinnit Suomeen ovat kasvaneet euromääräisesti merkittävästi 2000-luvulla, mutta Suomen osuus kokonais-

vestoinneista ulkomaille on pysynyt kuitenkin vain 1 prosenttiyksikössä. Suomalaisyri-
tysten investoinnit Venäjälle ovat myös kasvaneet 2000-luvulla tasaisen varmasti, joskin
vuoden 2013 se kääntyi jo laskuun. Tilastoista voimme huomata, että suomalaiset inves-
toivat Venäjälle noin 4 kertaa enemmän kuin venäläiset Suomeen.

3.4 Venäjän kaupan vienti ja tuonti

Viimeisimpien tullitilastojen mukaan Venäjä oli vuonna 2014 kolmanneksi suurin vienti-
kohteemme ja suurin tuontimaa. Vuonna 2014 Suomesta vietiin Venäjälle tavaroita
noin 4,6 miljardin euron arvosta - laskua edellisvuoteen oli 14 %. Tuonnin arvo Venä-
jältä oli vuonna 8,7 miljardia euroa. Tuonti laski edellisvuodesta 18 %. (Suomen Tulli
2015.)

Suomalaisyriykset vievät nykyään Venäjälle mitä moninaisempia tuotteita. Tästä esi-
merkkeinä mm. kemialliset aineet, moottorit, teollisuuden koneet ja laitteet, paperituot-
teet ja elintarvikkeet, joiden viennissä on paljon potentiaalia tulevaisuudessa. Alla ole-
vissa taulukoissa ovat Suomen tullin julkaisemat tilastot vuodelta 2014, viennin ja tuon-
nin osalta. (Suomen Tulli, 2014.)

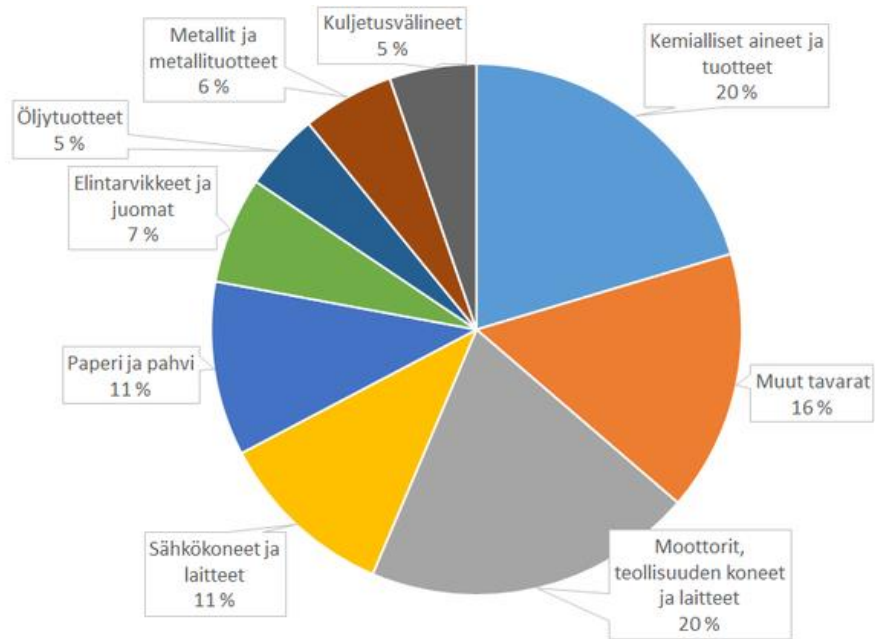
Taulukko 2. Vienti Venäjälle 2014. (Suomen Tulli 2014)

Vienti Venäjälle vuonna 2014, viennin arvo 4,6 miljardia euroa (-14 %)

Lähde: Suomen Tulli

Nimike	Osuus	Muutos
Kemialliset aineet ja tuotteet	20,4 %	-10 %
Muut tavarat	15,9 %	-27 %
Moottorit, teollisuuden koneet ja laitteet	20,1 %	-5 %
Sähkökoneet ja laitteet	10,9 %	-9 %
Paperi ja pahvi	10,6 %	-9 %
Elintarvikkeet ja juomat	6,5 %	-25 %
Öljytuotteet	4,7 %	-35 %
Metallit ja metallituotteet	5,6 %	-16 %
Kuljetusvälineet	5,3 %	+39 %

Tullin tilastoista, taulukko 2. selviää, että suurin prosentuaalinen viennin lasku on koh-
distunut öljy- metalli- ja elintarviketuotteille sekä muille tavaroille. Kuljetusvälineitten pro-
sentuaalinen viennin kasvu on ollut viennin ainoa valopilkku vuonna 2014.

Kuvio 4. Vienti Venäjälle 2014. tuoteryhmittäin. (Suomen Tulli 2014)

Viennin kokonaislaskusta huolimatta suurimmat vientituotteet ovat kemiantuotteet, moottorit ja koneet sekä muut tavarat joiden kokonaisosuus viennistä on 56 prosenttia.

Tullin tilastojen mukaan tuonti Venäjältä, oli lähes tuplat suurempaa kuin vienti vuonna 2014. Alla olevista taulukosta ja kaaviosta käy ilmi tuotavat tuotteet tuoteryhmittäin.

Taulukko 3. Tuonti Venäjältä 2014. tuoteryhmittäin.

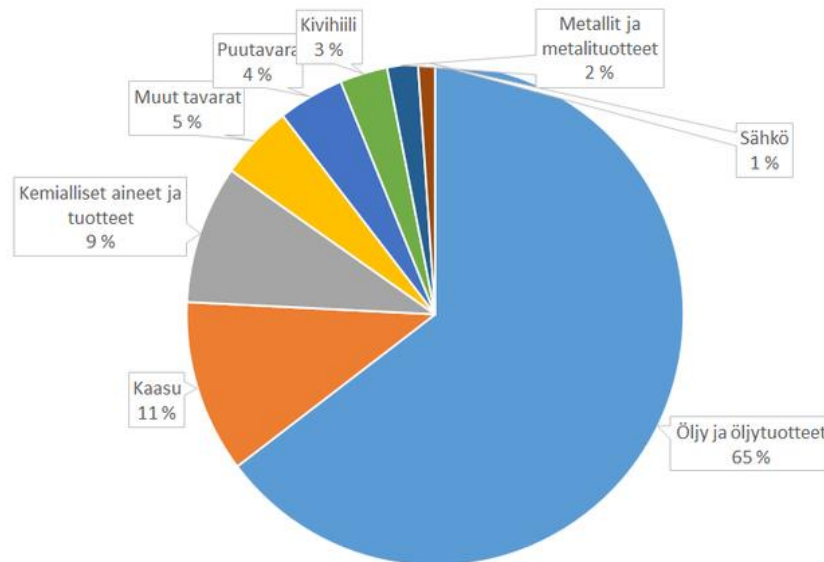
Tuonti Venäjältä vuonna 2014, tuonnin arvo 8,7 mrd. euroa (-18 %)

Lähde: Suomen Tulli

Nimike	Osuus	Muutos
Öljy ja öljytuotteet	64,6 %	-22 %
Kaasu	11,1 %	-15 %
Kemialliset aineet ja tuotteet	8,9 %	+6 %
Muut tavarat	4,8 %	-10 %
Puutavara	4,3 %	-5 %
Kivihili	3,1 %	-2 %
Metallit ja metallituotteet	2,0 %	-6 %
Sähkö	1,1 %	-41 %

Tullin tilastojen mukaan prosentuaalisesti suurin tuonnin lasku on kohdistunut Sähköön, jonka tuonti on laskenut 41 prosenttia edellisestä vuodesta. Tosin sähköntuonnin osuus

on vain 1 prosentin luokkaa kokonaistuonnista. Öljytuotteiden tuonti on laskenut suhteessa euromääräisesti eniten, laskun ollessa 22 prosenttia. Ainoana tuoteryhmänä kemiantuotteiden tuonti on noussut 6 prosenttia.

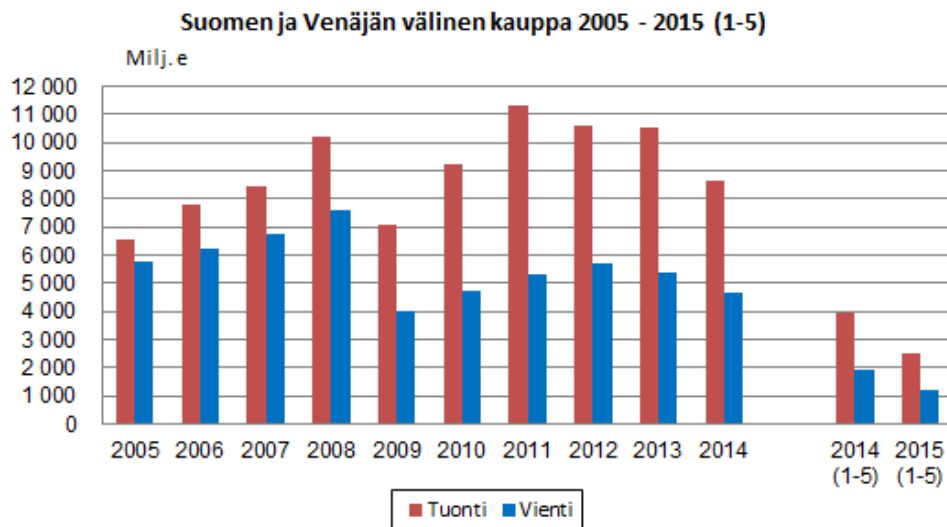

Kuvio 5. Tuonti Venäjältä 2014. tuotteittain.

Tilastojen mukaan öljytuotteiden osuus 65 prosenttia kokonaistuonnista, on selkeästi suurin. Sen jälkeen tulevat kaasu ja kemiantuotteet joiden yhteisosuus on 20 prosenttia tuonnin arvosta.

3.5 Venäjänkauppa 2015

Tullin mukaan Suomen vienti Venäjälle laski tammi-toukokuussa 2015 noin 35 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kokonaisviennin ollessa hieman yli 1,2 miljardia euroa. Tuonti laski alkuvuonna 37 prosenttia ja oli arvoltaan 2,5 miljardia euroa. Vienti Venäjälle kääntyi laskuun jo syksyllä 2013 kolmen kasvuvuoden jälkeen. Tuolloin kokonaislasku oli kuusi prosenttia. Vienti väheni vuonna 2014 noin 13 prosenttia ja oli arvoltaan reilut 4,6 miljardiin euroa. Tuonti madaltui 18 prosenttia vuonna 2014 ja oli arvoltaan hiukan yli 8,6 miljardia euroa. (Tulli 2015.)

Kuvio 6. Suomen ja Venäjän välinen kauppa 2005 -2015. (Tulli 2015.)

Kuviosta 6. käy ilmi, että Suomen vienti Venäjälle on laskenut jo kolmatta vuotta peräkkäin. Syynä ovat Venäjän taantuva talous ja Ukrainan kriisistä johtuvat talouspakotteet. (Juvonen 2015.)

4 Idänkaupan kehittäjät

4.1 Tutkimukset

Idänkaupan tutkimuksia osio käsittelee Idänkauppaan liittyviä tutkimuksia ja artikkeleita. Tutkimukseen on valittu idänkaupassa kauan mukana ollut luotettava idänkaupan osaaja Suomalais-venäläinen kauppakamari (SVKK) joka on tehnyt merkittävän tutkimuksen Suomen ja Venäjän kaupasta vuonna 2015. Tutkimus on relevantti ja sitä voidaan pitää yleisesti luotettavana, onhan ”SVKK” toiminut Suomalaisen viennin ja tuonnin apuna jo 70 vuotta. Lisäksi osiossa on mukana lehtiartikkeleita ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

4.1.1 Suomalais-Venäläinen kauppakamari

Suomessa Venäjän vientiin tähtääviä yrityksiä auttaa Suomalais-Venäläinen kauppamariyhdistys ry (SVKK) joka on perustettu 1946 sotien jälkeen kehittämään Suomen ja

Venäjän välisiä kauppasuhteita. Yhdistys on voittoa tavoittelematon ja sillä on suomalaisia, että venäläisiä jäseniä. Suomalaisia on noin 700 ja venäläisiä 115. Kauppakamarin perimmäisenä tarkoituksena on auttaa yrityksiä kontaktoitumaan ja löytämään toisensa sekä avaamaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Palvelukokonaisuuteen kuuluu mm. toimialakohtainen markkina-analyysi ja kartoitus mitä mahdollisuuksia ja potentiaalisia asiakkuuksia löytyy. (SVKK 2015, A.)

SVKK kertoo kotisivuillaan palveluistaan seuraavasti:

Olemme ylpeitä siitä, että voimme palvella yrityksiä niiden Venäjä-liiketoimintojen elinkaaren kaikissa vaiheissa, markkinoiden kartoituksesta ja viennin aloittamisesta etabloitumiseen ja liiketoiminnan kehittämiseen sekä Venäjän markkinoilla toimimiseen. Konsultoimme, koulutamme, avaamme ovia Venäjän markkinoille ja viemme yrityksiä paikan päälle tutustumaan uusiin mahdollisuuksiin ja ihan konkreettisesti - luomaan kontakteja potentiaalsiin asiakkaisiin tai kumppaneihin. (SVKK 2015, A.)

Monelle Suomalaiselle yritykselle on iso kynnys lähteä Venäjälle, ilman markkinoiden ja kielen tuntemusta. Lisäksi erilaisen business kulttuuri ja mentaliteetti aiheuttavat haasteita toiminnan aloittamiselle. (Stenholm 2009, 95.)

4.1.2 Venäjän kaupan barometri 2015

Suomalais-Venäläisen kauppakamari (SVKK) on teettänyt selvityksen Suomalaisten yritysten Venäjänkauppaan vaikuttavista tekijöistä ja tulevaisuuden näkymistä. Venäjänkaupan barometrissä on otettu huomioon kyselyillä mitä suomalaiset vientiyritykset ajattelevat Venäjän kaupan nykytilanteesta ja sen vaikutuksista omaan liiketoimintaan. Tutkimus on kattava ja se on valmistunut vuonna 2015.

Suomalais-Venäläisen kauppakamarin teettämän Venäjän-kaupan barometrin mukaan Venäjän kaupan pohjakosketus olisi jo saavutettu. Barometrin mukaan Suomalaisten yritysten vienti Venäjälle ja liiketoiminta Venäjällä ovat hieman kasvaneet viime kevään (2014) pohjalukemista. Yritykset ovat sopeuttaneet toimintojaan vallitseviin olosuhteisiin ja odottavat hienoista kasvua myös jatkossa. Odotuksiin vaikuttanee se, että yritykset arvelevat Venäjän talouden laskun loivenevan. (Tiri 2015.)

Suomen Tullin tilastojen mukaan suomalaisyritysten vienti Venäjälle laski tammi-heinäkuussa edellisvuoteen verrattuna 32 prosenttia ja ennakkotietojen mukaan vienti Venäjälle (ja Kiinaan) ovat edelleen selvässä laskussa. Myös Venäjän talouden ja toimintaympäristön epävarmuus jatkuu. Ukrainan kriisin synnyttämät pakotepäätökset hankaloittavat ennen kaikkea rahoitusmahdollisuuksia ja Venäjän vastapakotteet ovat kutistaneet Suomen elintarvikeviennin minimiin. (Tiri 2015.)

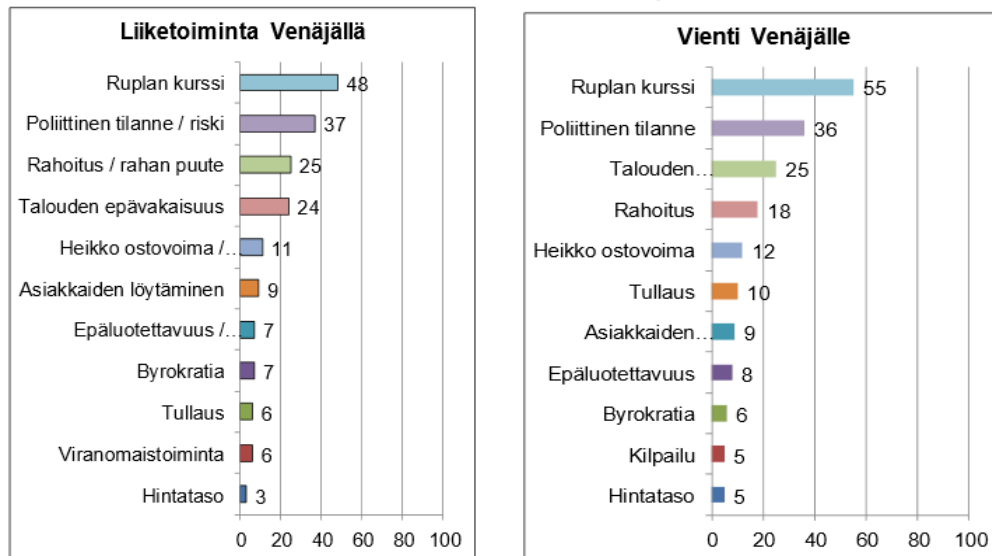
Sekä vienti että liiketoiminta Venäjällä ovat edelleen supistuneet, mutta eivät enää niin jyrkästi kuin kevään 2014 mittauksessa. 16 prosentilla vastaajista vienti oli kasvanut (keväällä 6 %:lla), supistumista oli 49 prosentilla (keväällä 63 %:lla). Liiketoiminta Venäjällä kasvoi 16 prosentilla vastaajista (keväällä 11 %:lla) ja 44 prosenttia raportoi supistumisesta (keväällä -55 %). Toimialoista teollisuuden supistuminen on ollut vähäisintä, -30 prosenttia (kevät 2015, -55 %). Kaupan ala on supistunut tarkastelujakson aikana eniten eli -40 prosenttia (kevät 2015, -52 %). Suurin haaste yrityksille on epävakaa ruplan kurssi ja poliittisen tilanteen muutos riski seuraavat heti kakkossijalla. Venäjän talouden epävakaus ja venäläisten asiakkaiden rahoitusongelmat nousevat myös ongelmallista kärkisijoille. (Tiri 2015.)

Yritysten tulevaisuuden odotuksissa pilkahtelee myös optimismia, sillä viennin ja liiketoiminnan vähenemistä odottavien määrä on hieman laskenut keväästä, viidennes vastaajista odottaa jopa kasvua ja puolet uskoo nykyisen viennin ja liiketoiminnan tason pysyvän ennallaan. (Tiri 2015.)

Investoinnit ovat nyt jäissä pakotteiden ja taantumien johdosta. Suomalaisyrityksistä noin 22 prosenttia on investoinut Venäjälle viimeisten 12 kuukauden aikana (2015), vähenyksen ollessa 6 prosenttia vuoden takaisesta. Suurin osa 66 prosenttia on odottavalla kannalla ja olettaa, että Venäjän talouden lasku jatkuu. (Tiri 2015.)

Tutkimus barometristä kävi ilmi, että suomalaiset yritykset reagoivat markkinatilanteen äkillisiin muutoksiin Venäjällä. Yritykset saavat edelleen tilauksia Venäjältä joskin hieman vähemmän aikaisempiin vuosiin nähden, erityisesti palvelualoilla. Yritykset ovat pyrkineet löytämään korvaavia markkinoita myynnin laskulle. Tässä 39 prosenttia on löytänyt, 17 prosenttia on yrittänyt löytää onnistumatta siinä ja loput eivät ole etsineet uusia markkinoita. Jopa 68 prosenttia vastaajista kertoo, ettei Venäjän tuonnin korvauspolitiikka ole vaikuttanut heidän toimintaansa. 18 prosenttia on kuitenkin varautunut Venäjän vastatoimiin. (Tiri 2015.)

Suurimmat haasteet Venäjän viennissä ja liiketoiminnassa

Kuvio 7. Suurimmat haasteet Venäjän liiketoiminnassa 2015.

SVKK:n tekemässä tutkimuksessa joka oli suunnattu Suomalaisille vientiyrityksille, käy ilmi suurimmat yksittäiset haasteet viennissä ja liiketoiminnassa Venäjällä. (Tiri 2015.)

Euroopan Unionin asettamat pakotteet joita Suomikin joutuu noudattamaan ja niitä seuranneet Venäjän antamat vastapakotteet EU:lle, ovat olleet myrkyä varsinkin elintarvikiviennillemme. Venäjän kaupan barometrin 2015 mukaan viisi prosenttia (5 %) Suomalaisista vientiyrityksistä kärsii erittäin paljon pakotteista, 9 % sanoo kärsivänsä melko paljon ja 35 % jonkin verran. Kuitenkin jopa 51 % kertoo, etteivät pakotteet ole vaikuttaneet heidän liiketoimintaansa lainkaan. (Tiri 2015.)

Tutkimuksen tulos ei sinänsä yllätä varmasti ketään, vaan pikemminkin vahvistaa käsitystä siitä, että suurimmat ongelmat joita yritykset kohtaavat ovat ruplan kurssin heittely sekä poliittinen ja taloudellinen epävakaus, ulkomaisen rahan puute ja heikko ostovoima. Tilanteeseen ei näy helpotusta lähitulevaisuudessa sillä käynnissä olevien kriisien ja talouslaman seurauksena ulkomainen raha ei löydy helposti Venäjän markkinoille. Lisäksi Venäjän uusi tuonninkorvauspolitiikka, jossa ulkomaiset tuotteet pyritään korvaamaan oman maan tuotteilla ja lisätä tätä kautta Venäjän omien, lähinnä valtion yritysten kasvua. Tämän ei kuitenkaan uskota vaikuttavan merkittävästi yksityiseen sektoriin, kertoo Maria Hartikainen SVKK:sta. (Palkamo 2015.)

4.2 Venäjänkaupan haasteita

”Öljyn hinnan romahdus uhkaa Venäjän talouden perustuksia” (Kiuru 2015.)

Nopeat hinnanlaskut raakaöljyn markkinoilla tuovat haasteita Venäjän kansantaloudelle, se uhkaa romuttaa vuoden 2016 budjettilaskelmat. Venäjän budjetissa energianvienti muodostaa noin 50 prosenttia tuloksesta. Laskelmat on tehty olettaen, että hinnat ovat keskimäärin 50 dollaria tynnyriltä, dollarin kurssin ollessa 63 ruplaa. Tämä merkitsisi sitä, että ensi vuoden budjettivaje olisi 34 miljardia euroa, eli kolme prosenttia bkt:sta. Budjetoidun alijäämän tarkoitus olisi kattaa Venäjän toisen vararahaston eli reservirahaston varoista, joiden arvo on noin 60 miljardia euroa. Jos öljyn hinta pysyy myös ensi vuonna 2016 nykyisellä tasolla, budjettiin syntyy 25 miljardin euron vaje, ja se tulee kuluttamaan reservirahaston kokonaisuudessaan jo ensi vuoden aikana. (Kiuru, 2015.)

Venäjän kauppaan liitetään yleensä sana korruptio, moni suomalaisyritys on saanut kokea korruptiota toimiessaan Venäjällä. Korruptiota esiintyy liike-elämän joka osa-alueella, vaikka se onkin kiellettyä (rikos) Venäjällä, ei sitä ole saatu kitkettävä kokonaan pois. Vaikka Vladimir Putinin hallinto onkin tehnyt sen eteen paljon töitä, mm. nostamalla poliisien (ex miliisit) ja muiden virkamiesten palkkoja tuntuvasti. Yksityinen sektori on tässä asiassa täysin oma lukunsa Venäjällä. (Uusi-Suomi 2012.)

Kuten Tkatchenko ja Gorbatshev kirjassaan Otkat kertoo: Korruption juuret ovat syvällä Venäläisessä kulttuurissa, aina Pietari Suuren ajoista jolloin virkamiehet eivät saaneet säännöllistä palkkaa valtion keskushallinnolta. He ansaitsivat elantonsa itse ja parhaiten maksanut sai tältä haluamansa. (Tkatchenko & Gorbatshev 2008, 15-17.)

Suomalaiset ja kansainväliset yritykset näkevät Venäjän suurena mahdollisuutena, mutta toisaalta Venäjään liittyvät uhkakuvat ja epävarmuustekijät, jotka tekevät liiketoiminnan ennustettavuudesta hankalaa. Suomalaiseen idänkauppaan onkin kehittynyt käsite ”Venäjää ei voi järjellä ymmärtää vaan se täytyy tuntea”, onkin tullut monelle suomalaiselle vientiyritykselle tutuksi. (Kouvolan Sanomat 2012.)

Kaksoislaskutuksella tarkoitetaan menettelyä, jossa Suomen tullille esitetään oikeat kauppalaskut ja vastaavasti Venäjän tullille muunneltu lasku. Kyseisellä menettelyllä tullimaksut ja verot maksava yritys haluaa minimoida maksunsa. Osallisena toiminnassa

ovat suomalaiset myyjät tai huolitsijat jotka tekevät toisen laskun. Suomessa kaksoislas-kutus ei ole laitonta toimintaa, mutta Venäjällä se on. (Nykänen 2001, 123.)

Kuten Luukkanen ja Grönroos 2014 toteavat.

”Uhka lännen pakotteista Venäjän Ukrainan-politiikan johdosta on pakottanut venäjän tehostamaan suhteistaan itään, erityisesti Kiinaan. Ajatus siitä, että Venäjä laajentaisi taloudellista aktiivisuuttaan Kaukoidässä, ei se suinkaan uusi, mutta ilmeisesti lännen pakotteiden uhka pakotti Venäjän nopeuttamaan suuntautumistaan tälle taholle, vaikka Kiinan tarjoamat ehdot eivät ilmeisesti olleet kovinkaan edulliset. (Luukkanen & Grönroos 2014, 20.) ”

Venäjän vastaiset pakotteet ovat osaltaan vaikuttaneet kaupankäyntiin Venäläisten yritysten kanssa. EU:n ja Yhdysvaltain pakotelistalle on nimetty paljon Venäläisiä oligarkkeja. Onpa listalla myös muutamia Suomalaisia liikemiehiä. Jokerien jääkiekkjoukkueen, Hartwall Areenan ja Långvik kylpylätoiminnan omistaja Roman Rotenberg ja hänen isänsä Boris Rotenberg. (Kauhanen 2015.)

Suomalaisista elintarvikealan yrityksistä Valio on kärsinyt Venäjän asettamista vastapakotteista selkeästi eniten. Heti Venäjän asettamien vastapakotteiden jälkeen (7.8.2014) Valio aloitti 800 henkilön YT-neuvottelut. Valion mukaan se lopettaa kaikkien Venäjän vientiin menevien tuotteiden valmistuksen, ja yrittää löytää korvaavia markkinoita. (Turtola 2014.)

Stockmann lopettaa Venäjällä. Oli Kauppalehden uutisen marraskuun 2015 lopulta, jossa kerrottiin, että Stockmann myy tavaratalojensa liiketoiminnan Venäjällä. Stockmannin mukaan se myy tappiollisten liiketoimintansa eli, seitsemän tavaratalon liiketoiminnan (5 Moskovassa, 1 Pietarissa, 1 Jekaterinburgissa), ja tulee keskittymään vastaisuudessa kiinteistöbisnekseen Venäjällä (Elo 2015).

Tavaratalotoimintamme Venäjällä on ollut kannattamatonta usean viime vuoden ajan, ja merkittävästi heikentynyt rupla on syventänyt tappioitamme. Stockmannin tavoitteena on tuloksen kääntäminen kannattavaksi, ja siksi olemme päättäneet luopua koko tavarataloliiketoiminnastamme Venäjällä. Suunniteltu kauppa mahdollistaa niin asiakkaillemme kuin henkilöstöllemme toiminnan jatkuvuuden Venäjällä, mikä on meille erittäin tärkeää”, Stockmannin toimitusjohtaja Per Thelin sanoo. (Elo 2015.)

4.3 Onko Venäjä uhka Suomelle?

Luukkanen ja Grönroos 2014 toteavat: Poliittisesti Venäjän toimet Georgiassa ja viimeimpänä Ukrainassa ja sen halu vaikuttaa sen entisten alusmaiden sisäisiin asioihin on havaittu myös Suomessa. Tässä on kuitenkin merkittävä ero sillä Suomi ei koskaan ollut osa Neuvostoliittoa tai Varsovan liittoa vaan säilytti oman suvereenisuutensa läpi kylmän sodan, ja lisäksi pystyi vielä hyödyntämään erityisasemaansa kaupallisessa mielessä. (Luukkanen & Grönroos 2014, 22-23.)

Valtioneuvoston puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että Suomeen kohdistuvan sotilaallisen uhkan todennäköisyys on tällä hetkellä varsin pieni. Neuvostoliiton ja sen hajoamisen sekä sitä seuranneet Itä- ja Länsiblokkien vastakkainasettelun häviäminen Euroopasta on helpottanut myös Suomen liikkumatilaa idän ja lännen välissä. Jos Suomen täytyi vielä 80-luvulla huomioida ulkopoliitikassaan Moskovan mielipiteet, sillä velvoittihan YYA-sopimus ja sitä kautta avoinna olevat idänmarkkinat vientiyrityksillemme, pitämään yllä hyviä suhteita Neuvostoliittoon. Samanlaisesta ”rähmällään olosta” ei tänä päivänä ole Suomen osalta pelkoa. Suomen kuuluminen Euroopan Unioniin ja läheinen kumppanuus Naton kanssa (ei jäsenyys) tuovat turvallisuutta pohjolaan, näin ainakin oletamme. Toisaalta Naton laajeneminen Itä-Eurooppaan ja miten Suomen ja Ruotsin puolueettomuuspolitiikka tulee jatkumaan, voivat luoda jännitteitä myös itä-meren alueelle. (Valtioneuvoston selonteko 2012, 62-72.)

5 Tullaus ja sertifiointit sekä rajaliikenne ja turismi

Tässä luvussa on huomioitu tullaukseen liittyviä dokumentteja ja käytäntöjä, sekä rajaliikenteen- ja turismin kehitystä kuvaavia tilastoja.

Suomen ja Venäjän välinen rajalinja on 1100 km ja se käsittää yhdeksän virallista rajanylityspaikkaa jotka ovat tehokkaassa käytössä, Tämä raja on myös tulliraja kahden erilaisen liiketoimintakulttuurin välillä (Tulli 2015 B).

5.1 Tullaus ja sertifiointi Venäjällä

Vietäessä kauppataavaraa Venäjälle vaaditaan yhteensä noin kymmenen eri asiakirjaa, joista monia kysytään jo raja-asemalla. Venäjä tavoitteena onkin ollut vähentää ulkomaankaupassa vaadittavien asiakirjojen määrää merkittävästi ja pyrkiä niiden sähköiseen käsittelyyn. Tavoitteena onkin, että jo vuonna 2018 vaadittavia asiakirjoja olisi enää alle puolet nykyisestä. Venäjän-viennissä ja tullauksessa yleisempiä vaadittavia asiakirjoja ovat kauppasopimus, kauppalasku, pakkauslista, rahtikirja, alkuperätodistus sekä Venäjän tullille annettavat tullaukseen liittyvät ilmoitukset, joista uusin on ns. ennakkoilmoitus. Näiden lisäksi saatetaan kysyä tuotekohtaista vastaavuussertifikaattia, vastaavuusvakuutusta, tuoterekisteröintitodistusta tai muita Venäjän sisämarkkinoilla vaadittavia tuoteturvallisuuteen liittyviä asiakirjoja. Venäjällä vaadittava sertifiointi on todistus siitä, että tuote vastaa sille asetettuja vaatimuksia. Vaatimus koskee sekä ulkomaisia, että Venäläisiä tuotteita. Vaikka tuotesertifiointi Venäjällä on perustunut ns. GOST-standardeihin. Tulevaisuudessa sen halutaan pohjautuvan samassa tulliliitossa olevien Venäjän, Kazakstanin ja Valko-Venäjän määräyksiin eli reglamentteihin. (SVKK 2015.)

1. Kirjallinen kauppasopimus
2. Rahtikirja
3. kauppalasku
4. Pakkauslista
5. Alkuperäistodistus
6. TIR-Carnet asiakirja
7. Tavaralle asetettujen vaatimusten mukaiset erityisen asiakirjat
(Suomalais-Venäläinen kauppakamari, tullaus ja sertifiointi.)

5.2 Yritysmuodot Venäjällä

Tämän osiossa kerrotaan lukijalle millaisia yritysmuotoja Venäjällä on käytössä. Selkeästi yleisin yritysmuoto on (000) jota lähes kaikki yritykset Suomessa käyttävät.

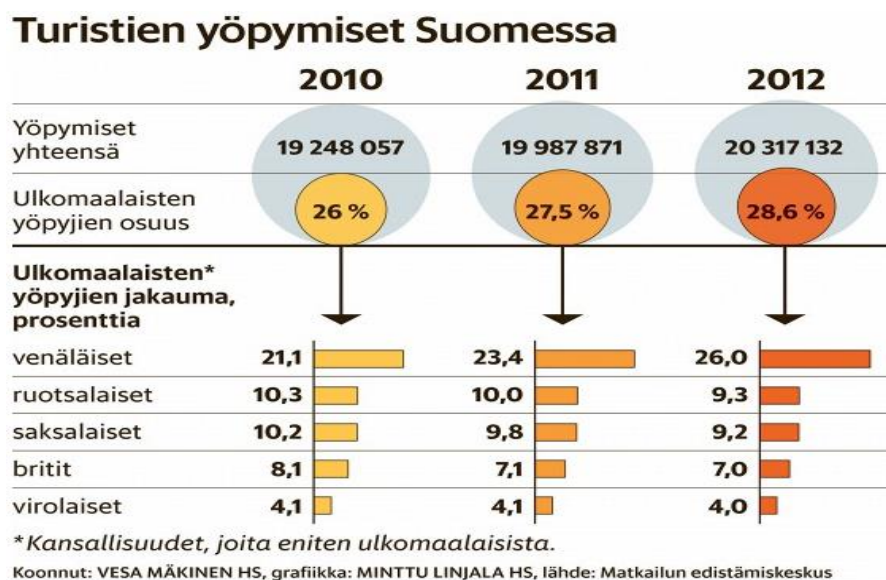
Käytetyimmät yritysmuodot venäjällä ovat rajavastuuyhtiö (000), henkilöyhtiö (ITshP), avoin yhtiö (OAO), suljettu osakeyhtiö (ZAO), toveruusyhtiö (TOO) ja yhteisyhtiö (SP) jonka käyttö oli yleistä vielä Neuvostoliiton aikaan, mutta 1990-luvulla sen suosio on laskenut niiden epävarmuuden vuoksi. (Kekki 2014.)

Venäjän yrityslainsäädäntö sisältää useita eri muotoja liiketoiminnan harjoittamiseksi. Kun päätös yhtiön perustamisesta on tehty, voidaan ”nyrkkisääntönä” todeta nykytilanteen valossa, että rajavastuuyhtiö (OOO) on se ainoa yhtiömuoto jota kannattaa harjoittaa. Se on helppo perustaa ja helppo hallinnoida. Aikaisemmin hyvin suosittu suljettu yhtiö (ZAO) on poistumassa eikä uusia yhtiömuotoja (julkinen ja ei-julkinen yhtiö) voi vielä varauksetta suositella, koska niistä ei ole kokemusta eikä oikeuskäytäntöä. OOO vastaa saksalaista GmbH yhtiömuotoa, josta venäläinen OOO on melko tarkka kopio. Suomen osakeyhtiölaki ei tunne rajavastuuyhtiötä lainkaan. (Kekki 2014.)

5.3 Rajanylitykset

Venäläisten osuus Suomeen tulevista matkailijoista on kasvanut merkittävästi viimeisten 20 vuoden aikana. Tämä johtuu elintason kasvusta Venäjällä ja Pietarin talousalueeseen läheisyydestä.

Taulukko 4. Turistien yöpymiset Suomessa. (matkailun edistämiskeskus 2012.)

Taulukossa 4. käy ilmi eri kansallisuuksien yöpymiset Suomessa. Matkailun edistämiskeskuksen tilaston mukaan Venäläiset ovat olleet selkeästi suurin maassamme matkailleva kansallisuus viime vuosien aikana. (Matkailun edistämiskeskus 2012.)

Suomen tullin julkaiseman selvityksen mukaan Suomen ja Venäjän rajalla rekisteröitiin tammi-elokuussa 2015, 6,3 milj. rajanylitystä, joka on 21 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kaakkois-Suomen raja-asemilla Vaalimaalla, Nuijamaalla ja Imatralle matkustajien määrä on supistunut enemmän, melkein 25 prosenttia. Venäläisten

matkustajien osuus näillä rajanylityspaikoilla on suurempi kuin pohjoisessa. Junamatkustajien määrä on pudonnut 17,2 prosenttia. Raskaan tavaraliikenteen on jatkuvasti 26 prosenttia vähemmän. Viikkaimmalla rajanylityspaikalla Vaalimaalla rekkojen määrä on vähentynyt noin 37 prosenttia (Suomen Tulli ja rajavartiolaitos 2015).

Taulukko 5. Rajanylitykset 2013-2014. (Rajavartiolaitos 2014.)

Rajanylitykset itärajalla

	2013		2014 Marraskuu	Muutos 14/13	2014		Muutos 14/13
	Marraskuu	Joulukuu			Joulukuu		
Vainikkala	45 028	50 401	34 089	-24%	31 861	-37%	
Imatra	228 778	213 418	167 536	-27%	133 072	-38%	
Inari (rm 618)	62	104	298	381%	374	260%	
Kuusamo	2 729	4 135	4 731	73%	5 287	28%	
Niirala	128 416	135 891	122 093	-5%	126 112	-7%	
Nuijamaa	308 001	284 752	244 120	-27%	161 425	-43%	
Parikkala	879	814	1 236	41%	1 312	61%	
Raja-Jooseppi	11 900	12 979	9 014	-24%	6 858	-47%	
Salla	22 964	23 800	18 222	-21%	13 164	-45%	
Vaalimaa	302 831	275 503	226 334	-25%	190 476	-31%	
Vartius	40 495	43 849	34 274	-15%	34 377	-22%	
Kaikki yhteensä	1 092 083	1 045 646	841 947	-23%	704 318	-33%	

Lähde: Rajavartiolaitos

Tullin tilastosta käy ilmi viikkaimmat rajanylityspaikat, jotka ovat Nuijamaa, Vaalimaa ja Imatra. Tilaston mukaan liikenne on vähentynyt selkeästi edellisestä vuodesta. (Leisti 2015.)

Viisumivapaudesta Suomen ja Venäjän välillä on puhuttu viime vuosina paljon, sen on kerrottu lisäävän kaupankäyntiä ja ihmisten liikkuvuutta maiden välillä, kuten koko EU:n Schengen alueella. Näin varmasti onkin, mutta millaisia lieveilmiöitä viisumivapaus voi tuoda mukanaan? Tämä onkin ollut monen suomalaisen poliitikon ja tutkijan kysymys aiheeseen. Ukrainan tilanne ja Venäjän viime vuosien ilmatilaloukkaukset sekä Venäjän sotilaallisen aktiivisuuden lisääntyminen Itämeren alueella ovat hiljentäneet keskustelua aiheesta. Myös koko EU aluetta ravisteleva pakolaiskriisi on vaikuttanut ja herättänyt keskustelua koko Schengen alueen romuttumisesta (Aro 2013).

Sisäministeriön teettämän tutkimuksen mukaan viisumivapaus Suomen ja Venäjän välillä ei aiheuta suurehkoja riskejä ja lieveilmiöitä, sanoo sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nerg. 2013 julkaistun Itä-Suomen yliopiston ja tutkimus- ja analysointikeskuksen

tekemän tutkimuksen mukaan viisumivapaus tuplasi venäläismatkailijoiden määrän Suomessa, mutta haittana lisäisi pikkurikollisuutta, alkoholi- ja tupakkatuotteiden salakuljesta. Rajatarkastukset säilyisivät kuitenkin ennallaan, vaikka viisumipakko poistuisi, Nerg Sanoo Ylen aamu-tv:ssä. Taustalla on myös Euroopan unionin ja Venäjän viranomaisten suunnittelema tietojärjestelmiensä yhdistäminen, jonka avulla matkustajien taustat voidaan tutkia jo rajalla. (Aro 2013.)

FinnMedin teettämän selvityksen mukaan 29.3.2012. Venäläisiä kiinnostavat etenkin Suomen terveydenhuoltopalvelut ja niiden korkea laatu. Lisäksi etuna nähdään Suomen läheisyys Pietarin alueeseen ja hyvät kulkuyhteydet. Juuri avattu Health Care Finland portaali tähtää markkinointinsa venäjälle. Terveysmatkailun lisääntyminen avaa myös kasvumahdollisuuksia suomalaisille terveysalan yrityksille. (FinnMedi 2012.)

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsin kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen menetelmän, koska halusin ymmärtää tutkittavaa ilmiötä eli käyttäytymistä ja sen merkitystä. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on todellisten ilmiöiden ja tapahtumien kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoituksena kuvata tutkimuskohdetta mahdollisimman tarkasti ja kokonaisvaltaisesti huomioiden eri seikkojen merkitykset toisiinsa. Kvalitatiivinen tutkimus auttaa tutkijaa ymmärtämään kokonaisvaltaisesti kohde-ryhmänsä tuntemuksia, motiiveja, asenteita ja odotuksia. Kvalitatiivinen tutkimus on joustava ja sitä voidaan muuttaa kesken prosessin. (Kananen 2010, 37.) Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita erilaisista luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä. Määrälliseen menetelmäsuuntaukseen sisältyy laskennallisia ja tilastollisia analyysimenetelmiä (Jyväskylän yliopisto 2016).

6.2 Aineiston keräys ja käsittely

Tiedonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytettiin yrityshaastatteluita, koska tavoitteena oli saada vastauksia yrityksiltä, jotka tekevät idänkauppaa ja joilla on oma-kohtaista kokemusta toiminnasta Venäjällä. Haastattelu lajeista valitsin puolistrukturoidun haastattelun, jota kutsutaan myös teemahaastatteluksi. Tässä työssä käytettiin yksilöhaastattelua, koska haluttiin valitun yrityksen viennistä vastaavan henkilön näkökulma aiheeseen. Teemahaastattelussa kysymykset on jaettu aihepiireittäin teemoittain. Kysymykset ovat kaikille samat, haastattelijalla voi muokata kysymysjärjestystä ja haastattelijat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. (Kananen 2010, 53.)

Haastattelun kysymykset olivat: Venäjän kauppaan keskeisesti liittyviä. Kysymyksien perusteella haluttiin saada selville vientiyrityksien näkökantoja idänkauppaan liittyen. Haastattelukysymykset ovat työn lopussa, Liite 1.

Haastateltaviksi valitsin neljä kotimaista vientiyritystä jotka toimivat eri toimialoilla. Tällä tavoin pyrin keräämään laajempaa näkökantaa Idänkaupasta. Haastattelin yritysten idänkaupasta vastaavia henkilöitä. Haastattelun kysymyksien ymmärrettävyys tarkastettiin koekyselyllä, jonka suoritti suomalainen henkilöstöalan yrittäjä. Kaikkia haastateltavia ohjeistettiin, että mikäli kysymyksissä on jotain epäselvää, tarkentavat kysymykset voidaan hoitaa sähköpostin tai puhelimen välityksellä. Yhdestä haastattelusta on tehty litterointi. Haastateltujen henkilöiden vastauksia ei eritellä tarkemmin vaan ne on koodattu yritys 1 – yritys 4. Tällä tavoin säilytetään yritysten ja haastateltavien anonymiteettiä.

Yrityksen 1. haastattelu tapahtui yrityksen toimitiloissa ja haastattelusta löytyy äänitalenne ja litterointi. Yrityksen 2. kanssa haastattelu tapahtui ensiksi sähköpostilla ja tapaamisen yhteydessä Helsingissä World Trade Centerin aulassa, tämä haastattelu tapahtui suullisesti ja kyselylomakkeen avulla. Haastattelussa mukana oli kannettava tietokone johon kirjoitin haastattelun vastaukset, lopuksi tarkastimme haastateltavan vastaukset yhdessä virheiden välttämiseksi. Kaksi muuta haastattelua sovin tapahtuvaksi sähköpostin välityksellä, koska yritysten vastuuhenkilöt olivat kovin kiireisiä ja kyseinen tapa sopi heille parhaiten. Lähetin jokaiselle haastateltavalle kysymykset ennakoon sähköpostilla, jotta haastateltavat ehtisivät tutustua niihin huolellisesti ennen virallista haastatteluosuutta ja ennalta sovittua palautuspäivää, kaikki haastattelut tehtiin loka-joulukuun aikana 2015. Haastatteluni koostuivat kahdestakymmenestä (20) Venäjän

vientiin liittyvästä kysymyksestä. Haastatteluja analysoidessani, jätin huomioimatta osan kysymyksistä. Tämä siksi, että tarkempi työni rajaus tapahtui vasta haastatteluiden jälkeen.

7 Tulokset

7.1 Idänkaupan haasteet

Mitä haasteita idänkaupassa on. Haastatteluissa kaikki yritykset pitivät talouspakotteita ongelmallisina, lisäksi yritykset 1, 3 ja 4 pitivät ruplan kurssin heilahteluja haastavana. Poliittinen ja taloudellinen epävarmuus, byrokratia, epärehellinen kilpailu, lupa-asiat ja Venäjän kieli ja markkinoiden arvaamattomuus koettiin haastavina.

Yritys 1.

"markkinat reagoivat ylämäkiin tai alamäkiin todella nopeasti"

Yritys 3.

"Epärehellinen kilpailu byrokratia, sertifiointi ja muut lupa-asiat ja rupla-kurssin isot heilahdukset sekä tullaus ja tuontirajoitukset."

Yritys 4.

"Haasteita on paljon! Tällä hetkellä on USA ja EU:n asettamat sanktiot. Ruplan heikentyminen. Öljyn hinnan lasku sekä poliittinen ja taloudellinen epävarmuus."

7.2 Vastapakotteiden vaikutus

Miten tuoreet Venäjän asettamat vastapakotteet vaikuttavat toimintaan yrityksessänne. Kyselyn vastauksissa kaikki yritykset olivat sitä mieltä, että Venäjän asettamat tai Venäjän vastaiset pakotteet ovat vaikuttaneet jollakin tavalla negatiivisesti heidän liiketoimintaansa. Kaksi yritystä mainitsi myös, että investoinnit ovat nyt jäissä Venäjällä, koska korot ovat nyt todella korkealla, jopa 14-17 prosenttia.

Yritys 1.

"Ovathan ne vaikuttaneet, vaikea erottaa mikä on sanktioiden vaikutus ja mikä on yleinen taloudellinen tila. Mutta se miten sanktiot vaikuttavat Venäjällä, tarkoittaa, että investoinnit ovat jäissä ja rakennetaan vähemmän."

Yritys 2.

"Vähentäneet kauppaa huomattavasti."

Yritys 3.

"Vaikutukset ovat myynnin lasku ja yleinen epävarmuus."

Yritys 4.

"Huonontaneet asiakkaiden mahdollisuuksia saada investointirahaa. Venäläispankkien korot ovat jopa 14-19 prosenttia."

7.3 Riskit Venäjän kaupassa

Millaisia riskejä näette Venäjän kaupassa? merkittävimpinä riskeinä pidettiin Venäjän talouskasvun hidastuminen ja keskiluokan pieneneminen ja rikkaiden rikastuminen. Myös EU ja USA asettavat kovia tuontitulleja venäläisille tuotteille sekä ruplan kurssin romahdus. Vähentyvä kanssakäyminen EU:n kanssa huolestuttaa yrityksiä.

Yritys 1.

"Venäjällä on nyt huono taloudellinen tilanne ja rahat kasaantuvat entistä pienemmälle porukalle... Esim. valtion kohteet johon sitä rahaa yleensä saadaan, on valtio nyt ohjeistanut, että valtionkohteisiin käytetään vain kotimaisia tavaroita... Venäläiset pyrkivät ensisijaisesti käyttämään kotimaisia tuotteitaan... Niin nyt se on siitä puolet. Suurin vaikutus liiketoiminnalle on kuitenkin Venäjän taloudellinen tilanne... Nyt venäjällä kaivetaan lakipykälää entistä tarkemmin esiin, joita ei ole ennen hyvinä aikoina tarvittu..."

Yritys 3.

"Yhteiskunnalliset levottomuudet, keskiluokan pieneneminen, taloudellisen kanssakäymisen vähenemisenä ulkomaavaltioiden kanssa"

Yritys 4.

"Jos EU tai USA asettaa kovia tuontitulleja vanerille tai Venäjä asettaa korkeita tulleja koneille jotka tuodaan EU:sta. Ruplan kurssin suuret vaihtelut, esim. Venäläinen yritys toimittaa ulkomaille."

7.4 Liiketoiminnan ongelmat

Mitä käytännön ongelmia liiketoiminnassa on? Venäjän tullimaksut mainittiin ongelmana, koska ne voivat muuttua arvaamattomasti. Samalla tuotteella joka on jo toimitettu aikaisemmin tietyllä tullimaksulla, voi maksu olla seuraavan kerran korkeampi. Lisäksi liiketoiminnan epärehellisyys, byrokratia ja tullin toiminta yleensä ovat ongelmallisia.

Yritys 1.

"Venäjän tullin pyrkimyksenä on löytää sellaisen tullinimikkeen joka on kalliimpi ulkomaisille tuontiyrityksille. Yleensä aina löytyy uusi tullinimike joka on vähän kalliimpi kuin ennen. Tämä tarkoittaa, että mitä kalliimpi tullinimike sitä enemmän täytyy maksaa tullia..."

Yritys 3.

"Epärehellinen kilpailu ja byrokratia, sertifiointi ja muut lupa-asiat, rupla-kurssin isot heilahdukset, tullaus, tuontirajoitukset, "

Yritys 4.

"Sanktioiden takia joudutaan tarkistamaan joidenkin laitteiden kaksikäyttöisyys ja hakemaan tullilta vientilupia."

7.5 Tuotevalikoiman laajuus

Miten tuotevalikoima on laajentunut tai supistunut viime vuosina? Yrityksien vastauksista kolme 1, 2 ja 3) kertoivat, että valikoima on supistunut syystä tai toisesta ja osittain myös pakotteiden ja taantumien vaikutuksesta. Yrityksen 4. tuotevalikoima on jo valmiiksi suppea koska se myy suuria tuotantolinjoja ja kokonaisuuksia joten heidän tuotevalikoimaan sillä ei ole ollut vaikutusta, mutta kuten aikaisemmin on mainittu myynnillinen taantuma ja investointien lykkääntyminen Venäjällä, aiheuttavat lisäharmia.

Yritys 1.

"Ei suurta vaikutusta tuotevalikoimaan."

Yritys 2.

"Tuotevalikoima on supistunut huomattavasti taantumien vuoksi."

Yritys 3

"Tuotevalikoima on supistunut merkittävästi, johtuen taantumasta ja vastapakotteista"

Yritys 4.

"Koko tuotevalikoimaa on viety, mutta jotkut koneet ja linjat kilpailee aasialaisten konevalmistajien linjojen kanssa jotka ovat huomattavasti halvempia."

7.6 Viennin yleinen kannattavuus

Onko vientitoiminta kannattavaa? Vastaukset kannattavuudesta olivat hieman eriäviä. Yritys 1:en mukaan kannattavuus on ollut välillä varsin hyvää, mutta ei voida puhua kuitenkaan mistään kultakaivoksesta. Yritys 3:n mielestä tuotteiden sertifiointi on iso kuluerä joka vaikuttaa kannattavuuteen. Yritys 4:en mukaan vienti on kannattavaa, lisäksi liiketoimintaan kuuluu laitteiden mm. huolto- ja modernisaatiosopimuksia, jotka ovat kannattavia.

Yritys 1.

"Vuosi 2013... joka oli ylivoimaisesti paras meille. Silloin sieltä sai parempaa hintaa. Mutta nyt... siellä lasketaan joka rupla entistä tarkemmin. Viime vuoden romahdus tuli aika yllättäen. Ei kuluva vuosi 2015 ole kuitenkaan kultakaivos meille. Tarkoitus olisi pitää myynti sellaisella tasolla, että se elättää itsensä. Heti kun suhdanteet paranevat niin ollaan heti valmiita. Tällä hetkellä vienti on hengissäpysymistäistelua."

Yritys 3.

"Viennin kannattavuus (yleisesti, verrattuna muu Eurooppa/maailma) kulurakenne erilainen verrattuna Eurooppaan. iso kuluerä on sertifiointi, mikä pitää ottaa huomioon hinnoittelussa. Viennin osuus liikevaihdosta 85 % ja Venäjän vienti 10 prosenttia."

Yritys 4.

"Yleisesti varsin kannattavaa, Tänä vuonna 2015 olisi pitänyt yksi tehdas kauppa Venäjälle mutta se siirtyy tulevaisuuteen, koska poliittinen tilanne on mikä on. Investoinnit ovat nyt Venäjällä jäissä. "

8 Johtopäätökset

8.1 Kehityskohteet

Tutkiessani Suomen idänkauppaa eri näkökulmista, voin kertoa lukijalle tärkeimmät kipupisteet ja kohokohdat. Tulosten perusteella voimme joissakin asiassa ottaa oppia

Ruotsalaisilta ja Tanskalaisilta, jotka ovat pystyneet luomaan isoja brändejä ja viestimään kuluttajille maailmanlaajuisesti. Tavaroiden ja yritysten brändäyksen vähäisyys ja syrjäinen sijaintimme Keski-Eurooppaan nähden, voi olla heikkoutemme kansainvälisessä kaupassa, verrattuna muihin Pohjoismaihin. Toisaalta taas pitkät perinteemme idänkaupasta ovat vahvuuksiamme kun toimitaan Venäjän markkinoilla. Lisäksi globalisaation kehityksen hyödyntäminen on tärkeää, unohtamatta Venäjän kielen opetusta maassamme. Yrityksien näkökulmasta tarvitsisimme enemmän rohkeaa yrittäjyyttä ja sinnikkyyttä. Valtiovalta voisi omalta osaltaan helpottaa vientiin liittyvää byrokratiaa ja auttaa yrityksiä viennissä ja sen aloittamisessa.

8.2 Idänkaupan epävarmuus ja mahdollisuus

Suomen vienti oli vielä 1990-luvun alussa liian riippuvainen Neuvostoliiton kanssa tehdystä kaupasta, sen osuus kokonaisviennistä oli ollut noin 15-20 prosenttia. Vuonna 1991 alkanut pankkikriisi ja samaan aikaan tapahtunut Neuvostoliiton hajoaminen, sekä sitä seurannut idänkaupan romahdus, ajoivat Suomen sen historiansa kenties syvimään lamaan.

Suomi liittyi 1994 Euroopan Unioniin ja siihen liittyvät tavaroiden vapaan liikkuvuuden säädökset ovat nostaneet Euroopan maiden merkitystä viennissä. Venäjä on kuitenkin nykyäänkin läheinen ja tärkeä kauppakumppanimme. Mahdollinen viisumivapaus ja Venäjän vaurastuva keskiluokka nähdään mahdollisuutena globalisaation ja matkailun osalta. Öljyn maailman markkinahinta ja Ukrainan kriisi sekä sitä seuranneet sanktiot ovat osaltaan ajaneet Venäjän talouden lamaan ja laskeneet ruplan kurssia. Venäjän sisäinen poliittinen kehitys luo myös epävarmuutta investointeihin ja kaupankäyntiin.

Suomen idänkaupan etuja ja haittoja voidaan hakea monesta eri näkökulmasta. Kansantalouden näkökulmasta kaupankäynti itään lisää vientiyrityksien liikevaihtoa ja työllisyyttä kotimaassa, sekä avaa uusia mahdollisuuksia kasvulle ja liiketoiminnan kehitykselle. Tämän lisäksi sillä on myös monia muita välillisiä vaikutuksia Suomessa toimiville yrityksille. Yritysten näkökulmasta myynnin kasvu ja uudet markkina-alueet kiinnostavat idänkaupassa erityisesti. Venäjän markkinat ovat jo läheisen sijaintinsa ja erinomaisten logististen yhteyksien vuoksi suuri mahdollisuus.

Idänkauppaan liitettävänä haittoina voidaan pitää sen arvaamattomuutta joka johtuu öljyn ja kaasun maailmanmarkkinahintojen muutoksista, idänkauppaa on vaikea ennustaa ja siksi yritysten ei kannata laskea kaikkia korttejaan sen varaan. Yritysten tulisi myös varoa liian suurta riippuvuutta Venäjän markkinoista, sillä liian suuri viennin osuus suhteutettuna omaan liikevaihtoon voi aiheuttaa ongelmia, jos ollaan riippuvaisia varsinkin yhdestä asiakkaasta Venäjällä, myös asiakkaan maksukyvyttömyys, konkurssi tai vastaava voi aiheuttaa ongelmia. Myös maailmantalouden äkilliset muutokset ja viime aikoina tutuksi tulleet talouspakotteet lisäävät haastetta.

Tätä analyysiä tukivat tekemäni yrityshaastattelut s. 26-31 ja SVKK:n teettämät tutkimustulokset s. 14-18.

8.3 Tulevaisuuden näkymät

Tulevaisuutta on vaikea ennakoida Venäjän kaupassa. Enää ei ole Neuvostoliiton aikaisia viisivuotissuunnitelmia ja bilateraalikauppaa joiden pohjalta maiden valtuuskunnat käyvät kauppaneuvotteluja ja sopivat vienti- ja tuontikiintiöistään. Maailma on muuttunut ja muuttuu edelleen. Nykyään pienet- ja suuret vientiyrietykset toimivat Venäjällä ilman valtion seurantaa ja myyvät sekä markkinoivat itse tuotteitaan suoraan paikalliselle yrityksille. Kuten yrityshaastatteluissa ilmeni, vientiyrietyksien kannalta markkinoiden ennalta-arvaamattomuus on haastavaa ja riskinoton tulee olla hallittua.

Kuten tiedämme, Ukrainassa on tällä hetkellä sotatilanne, ja uusien konfliktien ja kriisien syttymisestä ei voi olla koskaan varma. Poliitiikka ja kaupankäynti ovat valtioiden välillä sidoksissa toisiinsa, ja näiden ennakointiin ei voida Suomessa paljon vaikuttaa. Puolueettomuuspolitiikkamme on tähän asti toiminut varsin hyvin ja se on ollut suhteidemme perusta Venäjän suuntaan. Mutta miten vaikuttaisi jos Suomi ja Ruotsi, liittyisivät lähitulevaisuudessa Sotilasliitto Natoon. Tästä on käyty jo keskusteluja ja osa hallituspuolueistamme onkin jo liputtanut liittymisen puolesta. Toisiko se epävakaudesta Itämeren alueelle ja lisäksi se Venäläisten epäluuloja meitä Suomalaisia kohtaa? Kuten tekstissäni aikaisemmin kerroin s. 21, olisi Venäjän reaktio varmasti tätä vastaan. Todennäköisesti se voisi johtaa Venäjän vastatoimiin, jotka voisivat olla esim. tuontipakotteita ja venäläisten joukko-osastojen sijoittamista rajaseuduillamme. Tämän suuntainen kehitys voisi johtaa siihen, että idänkaupparamme taantuisi merkittävästi ja sen vuoksi joutuisimme suuntaamaan kauppasuhteitamme enemmän muualle maailmaan.

Suomalais-Venäläisellä Kauppakamarilla (SVKK) on paljon suomalaisia yrityksiä jäseninä, tämä kertoo osaltaan siitä, että yhteistyö kauppakamarin kanssa voi olla hyvä ensi askel Venäjän kauppaa tavoitteleville yrityksille. Ellei omaa laajaa suhdeverkostoa Venäjällä. SVKK on hyvämainen ja luotettava kumppani, eikä sen toiminnasta löytynyt somesta negatiivisia kommentteja.

8.4 Pohdintaa

Opinnäytetyöni alkoi lokakuussa 2015. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Venäjän markkinoista kiinnostuneille henkilöille ja yrityksille millaista liiketoiminta Venäjällä on. Onko se sitä jolla meitä Suomalaisia on mediassa peloteltu, eli korruptoitunutta, byrokraattista, suhdanneherkkää ja vaikeasti ennustettavaa? Tutkimuksen perusteella täytyy todeta, että se on hyvin pitkälle juuri sellaista kuin mediassa on annettu ymmärtää, mutta havaitsin myös turhaa liioittelua aiheeseen liittyen. Tutkimuksessa ilmeni, että mahdollisuuksia on valtavasti ja pitkäjänteisyydellä voi pärjätä hyvin. Tämän vuoksi niin monet yritykset Suomessa ovat lähteneet Venäjän markkinoille.

Opinnäytetyöhön liittyvän teoreettisen viitekehysosuuteen liittyvässä tiedonhaussa opin mielestäni tuntemaan käsiteltävää aihetta paremmin, juuri tämä vaihe prosessissa selkiytti tutkimustani merkittävästi. Opinnäytetyön tekeminen auttoi kehittämään omaa tuntemustani idänkaupasta. Lisäksi se auttoi minua pohtimaan ja analysoimaan sen vaikutuksia pintaa syvemmillä. Kirjoittaessani tutkielmaa huomasin myös, että aiheita jotka liittyvät idänkauppaan läheisesti on todella paljon, tämän vuoksi jouduin rajaamaan niiden käyttöä työssäni, jotta kokonaisuus pysyi sopivan tiiviinä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että suomalaisille vientiyrityksille idänkauppa on ja tulee aina olemaan merkittävä osa jokapäiväistä liiketoimintaa. Idänkaupan pitkät perinteet, itärajan vilkas rajaliikenne ja alati kasvava globalisaatio kasvattavat sitä tulevaisuudessa varmasti, varsinkin jos viisumivapaus tulee voimaan. On myös mahdollista, että viisumivapautta ei tule ja poliittinen tilanne Venäjän ja Länsivaltojen välillä kiristyy Ukrainan tai jonkun muun konfliktin johdosta. Tällainen kehitys taas voi johtaa lisää sanktioihin ja Venäjän talouden romahtamiseen, sillä voi olla kauaskantoiset vaikutukset ja se tulisi vaikuttamaan varmasti myös Suomen idänkauppaan ja talouteen.

Kilpailun kiristyminen on myös selkeä uhka suomalaisille yrityksille, sillä etenkin muut pohjoismaat kuten Norja, Tanska ja Ruotsi tulevat varmasti panostamaan brändiensä vienninedistämisessä Venäjän markkinoilla. Lisäksi Balttian maat houkuttelevat venäläisiä yrityksiä alhaisemmalla hintatasollaan ja verotuksellaan. Suomen tulisikin varautua siihen ja tehdä vientiä tukevia kauppapoliittisia päätöksiä, jotka helpottaisivat osaltaan Suomalaisyriyten vientiä ja yritystoimintaa. Näitä toimenpiteitä voisivat olla vientiyritysten tukeminen ja byrokratian ja tulli muodollisuuksien helpottaminen yhteistoiminnassa Venäjän kanssa.

Idänkauppaan vaikuttavat myös asiat joihin me emme voi suoraan vaikuttaa, kuten maailmanpoliittinen tilanne ja sodat Euroopassa ja sen lähialueilla. Suomen oma puolueettomuuspolitiikka on toki osaltaan luonut vakautta ja ollut vahvuutemme idänkaupassa Neuvostoliiton hajoamiseen saakka, Puolueettomuus onkin noussut viime aikoina jälleen puheenaiheeksi eduskunnassa ja poliittisten päättäjien keskuudessa. On myös Venäjän toimesta on annettu ymmärtää, ettei Suomen tulisi liittyä Natoon, tämän vuoksi onkin hyvä miettiä mitkä ovat Suomen tulevaisuuden puolustuspoliittiset näkymät, jos kyseen tulisi kansanäänestys Nato jäsenyydestä.

Yritys haastatteluista ja lehtiartikkeleista kävi myös ilmi kuinka valuuttakurssien heilahtelut ovat heikentäneet Venäläisten yritysten ostovoimaa ja investointihalukkuutta. Tämä vaikuttaa suoraan Venäläisten tilauksiin Suomesta. Heikko rupla ei myöskään tue venäläisturistien ostovoimaa ja matkustushalukkuutta Suomessa. Vahva Venäjän talous ja helposti saatava viisumi lisäisi varmasti matkustamista ja tukisi matkailuyrittäjyyttä itärajan tuntumassa. Mahdollinen viisumi vapaus lisäisi mahdollisesti venäläisten yritysten investointeja Suomessa ja päinvastoin, Viisumivapaus ei näyttäisi kuitenkaan toteutuvan lähiaikoina. Viisumivapaudesta puhuminen mediassa ja sen käsittely eduskunnassa on loppunut lähes kokonaan, Ukrainan kriisin alettua.

Euroopan Unionilla on yhteinen sisä- ja ulkopoliittikka. Kehittykö EU tulevaisuudessa enemmän liittovaltioksi vai vapaakauppaliitoksi ja tuleeko Euro kestämään yhteisenä valuuttana, vai tapahtuuko euroalueesta eroamisia. Hyvänä esimerkkinä Kreikan epävakaa taloudellinen tilanne, sekä pakolaiskriisi joiden maksumiehinä myös me suomalaiset olemme. Lisäksi Venäjän poliittinen kehitys ja tuleeko Vladimir Putin jatkamaan vielä

kauan presidenttinä, ovat arvailujen varassa. Jonkin asteisena uhkakuvana voidaan pitää myös Putinin halua pyrkiä saamaan takaisin menetetty suurvalta-asema, joka hävisi Neuvostoliiton kaaduttua.

Kansainvälisessä mediassa on uutisoitu, että Venäjän tarkoituksena on myös huojuttaa EU:n rakenteita niin, että se hajoaisi. Täten se pystyisi solmimaan lähempiä kauppasuhteita entisten Neuvostoliiton alusmaiden ja muidenkin EU maiden kanssa ja saada ne enemmän riippuvaisiksi itsestään. Samat tarkoitukset olivat aikoinaan myös Neuvostoliitolla, jossa se myös onnistui ja hallitsi puolta Eurooppaa vuosien 1945-1991 aikana. Ne jotka muistavat nämä ajat, tuskin niitä liiammin kaipaavat.

Vientiyrityksien kannalta öljyn ja kaasun maailmanmarkkinahintojen heilahtelu vaikuttaa monella teollisuuden alalla suoraan hintojen kehitykseen ja sitä kautta vientihintoihimme ja kilpailukykyymme Venäjän markkinoilla. Voinkin todeta, että olemme melko riippuvaisia öljyn maailmanmarkkinahinnoista joita Arabivaltiot ja Yhdysvallat kontrolloivat. Venäjällä itsellään on valtavat kaasuvaramot, mutta jos sen vienti tyrehtyy ulkomaille, vaikutukset ovat havaittavissa välittömästi investointien ja ostovoiman heikkenemisenä Venäjällä ja Suomessa.

Monet Suomalaiset yritykset ovat toimineet menestyksekkäästi Venäjällä jo pitkään. Uuden liiketoiminnan aloittaminen vaatii aina panostusta ja riskin ottoa. Mahdollisuudet ovat monen Suomalaisyrityksen näkökulmasta lähes rajattomat, sillä onhan Venäjä pinta-alaltaan maailman suurin valtio ja sen asukasluku on noin 143 milj. Väkilukuun suhteutettuna markkinat ovat Suomeen verrattuna noin 25-kertaiset. Suurin osa Suomalaisyrityksistä toimiin kuitenkin vain luoteis venäjällä, tarkemmin ottaen sen suurkaupungeissa Pietarin ja Moskovan alueilla. Suomalaisyrityksien voisivat kartoittaa tarkemmin myös muita Venäjän suurkaupunkeja. Venäjällä on myös 10 muuta yli 1 milj. asukkaan kaupunkia. Tämä kertoo siitä, että uusia markkina-alueita on ja niihin tullaan panostamaan enemmän.

Luvussa 2 (s. 5-8) käsittelin idänkaupan historiaa ja Suomen riippuvuutta siitä. Siinä käy ilmi, että riippuvuutemme idänkaupasta on alkanut jo sotien jälkeen ja jatkuu edelleen ainakin jossain määrin. Kauppapolitiikkamme ei tulisikaan perustua liikaa Venäjä kortin varaan, eikä kaikkia munia kannata laittaa samaan koriin. Kuten olemme kokeneet äkilliset muutokset venäjällä vaikuttavat suoraan talouteemme, tästä esimerkkinä Valion taupaus.

Kaikesta huolimatta yleinen ilmapiiri Suomessa on kuitenkin varsin myönteinen idänkauppaa ja venäläisiä kohtaan, koska hyvät suhteet ja kaupankäynti hyödyttää niin paljon yrityksiämme. Myös Venäläiset toivovat ulkomaisia investointeja ja tuotteita markkinoilleen, tiedetään myös, että venäläiset arvostavat suomalaisia tuotteita ja pitävät niitä erittäin laadukkaina.

Lopuksi voidaankin todeta, että Venäjän talouskasvu ja vakaa poliittinen tilanne ovat myös Suomen talouden etu nyt ja tulevaisuudessa.

Lähteet

Aro, Jessikka 2013. Yle, 12.9.2013. Venäjän ja suomen viisumivapaus ei sisäministeriön mukaan aiheuttaisi suuria riskejä.
http://yle.fi/uutiset/venajan_ja_suomen_viisumivapaus_ei_sisaministerion_mukaan_aiheuttaisi_suuria_riskeja/6826934 Luettu 5.12.2015.

Ekholm, Riitta Kauppapolitiikka.
<http://kauppapolitiikka.fi/markkinat/hiljaa-virtaa-venajalla-bisnes/> Luettu 8.11.2015.

Elo, Emil 2015. Kauppalehti, 27.11.2015. <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/stockmann-myy-tavaratalotoimintansa-venajalla/56TpxkrJ> Luettu 12.12.2015.

Danske Bank 2014. 13.3.2014. Pohjoismainen teollisuusbarometri 2014.
<https://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/media/Tiedotteet/Documents/Pohjoismainen%20teollisuusbarometri%20-%20maaliskuu%202014.pdf>. Luettu 20.12.2015.

Huopaniemi, Jukka 1974. UP-Lehti, kotisivut. numero: 2/1974. Mitä on "Suomettuminen"?
http://www.ulkopolitiikka.fi/article/815/mita_on_suomettuminen/ Luettu 20.2.2016.

Jakobson, Max 2003. Tilinpäätös. Otava, Keuruu.

Juvonen, Anna 2015. Kauppalehti, 29.5.2015. Vienti Venäjälle romahti.
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/tulli-vienti-venajalle-romahti/43dpgHz9> Luettu 20.2.2016.

Kananen, Jukka 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammatti- korkeakoulu. Jyväskylä.

Kauhanen, Anna-Liina 2015. Helsingin Sanomat, 14.9.2015. Pakotteet panivat Rotenbergin irtautumaan kylpyläbisneksestä mutta miten Yhdysvallat suhtautuu uusiin omistajiin?
<http://www.hs.fi/ilta/14092015/a1442200254562> Luettu 29.12.2015.

kekki, Pekka 2014. Suomalais-Venäläinen kauppakamari, 7.3.2014. Vinkkejä oman yhtiön perustamiseen Venäjällä.
http://www.svkk.fi/uutishuone/blogi/vinkkejä_oman_yhtion_perustamiseen_venajalle.20711.blog Luettu 15.1.2016.

Keskinen, Tuomas 1987. Idänkauppa 1944-1987. WSOY, Porvoo.

Kielitoimiston sanakirja, 2016, Sanakirja, kapitalismi.
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?ListWord=kapitalismi&SearchWord=kapitalismi&dic=1&page=results&UI=fi80&Opt=1> Luettu 5.2.2016.

Kiuru, Matti 2015. Kauppalehti, 10.2.2015. Öljyn hinnan romahdus uhkaa Venäjän talouden perustuksia.
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/oljyn-hinnan-romahdus-uhkaa-venajan-talouden-perustuksia/sJfaZ9eJ>

Kouvola Sanomat, 6.10.2012. Tunne Venäjä.
<http://www.kouvola-sanomat.fi/Mielipide---Kolumnit/2012/10/06/Tunne%20Ven%C3%A4j%C3%A4/2012214206442/68> Luettu 14.2.2016.

Jyväskylän yliopisto, Koppa. 2016. 20.3.2016. Määrällinen tutkimus.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus> Luettu 20.3.2016.

Lehto, Juha & Salmi, Anne-Marie 2008. Venäjän kaupan perusteet – opas Venäjän-liiketoiminnan kasvun ja kehittämisen tueksi. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere.

Leisti, Tapani 2015. Yle. Venäläisten matkailijoiden määrä romahti joulukuussa 7.1.2015.
http://yle.fi/uutiset/venalaisten_matkailijoiden_maara_romahti_joulukuussa/7723578 Luettu 25.12.2015.

Luukkanen ja Grönroos 2014, Venäjä: Uhka vai mahdollisuus? Suomen Perusta. Tampere.

Matala, Saara Anneli 2011. Idänkaupan loppu – Suomen ja Neuvostoliiton välinen erityinen kauppasuhte ja Suomen kauppapolitiikan odotushorisontti sen purkautuessa 1988-1991. Helsingin yliopisto valtiotieteiden tiedekunta, Poliittinen historia, Pro gradu tutkielma.

Nordic Exports of Goods and Exporting Enterprises, 2012. Nordic Council of Ministers 2014 Rosendahls-Schultz, Grafisk.
<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:708353/FULLTEXT01.pdf>

Ollus, Simon-Erik & Simola, Heli. 2006, Russia in the Finnish Economy, Edita Prima Ltd. Helsinki.

Palkamo, Anne 2015. Tekes. Luoko tuontia korvaava tuotanto bisnesrakoja suomalaisyrityksille Venäjällä?
<http://www.tekes.fi/nyt/uutiset-2015/luoko-tuontia-korvaava-tuotanto-bisnesrakoja-suomalaisyrityksille-venajalla/> Luettu 10.1.2016

Piipponen, Kaarina 2010. Suomen ja Neuvostoliiton välisen clearinmaksujärjestelmän purkaminen ja neuvostovelkojen loppuhoito. Suomen Pankki, Bofit. Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, Helsinki.

Raute Oy, 2015. Kilpailutilanne analyysi.
<http://www.raute.fi/fi/kilpailutilanne> Luettu 12.12.2015

Riitaoja, Anna-Leena 2011. Mitä Globalisaatiolla tarkoitetaan.
http://www.opf.fi/download/139608_MaasuMita_globalisaatiolla_tarkoitetaan.pdf

Rikama, Samuli 2014. Tieto & Trendit. 14.5.2014. Suomen vienti toipuu verkkaisemmin kuin muiden pohjoismaiden.
<http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/64/>

Sajari Petri, Tuohinen Petteri, Zidan Aishi, Hiironen Jukka, Hakala Pekka.
Helsingin Sanomat. 30.7.2015. Yhdysvaltojen uudella Venäjä pakotelistalla myös Suomalaisia. <http://www.hs.fi/talous/a1438226775679> Luettu 6.1.2016.

Salminen, Ari 1981. Idänkauppa ja hallinto. ILMO Oy, Ilmajoki.

Seppänen, Esa. 2007. Itäsuhteiden kolmiodraama. Kekkonen – Brezhnev – Kosygin 1960-1980 Ajatus-kirjat, Helsinki

Suomen suurlähetystö 2015.
<http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?culture=fi-FI&contentlan=1> Luettu 6.1.2016.

Suomen Tasavalta ja Sosialistinen Neuvostotasavaltain Liitto, 1948. Finlex. 2015. YVA-sopimus, Sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja avunannosta 6.4.1948.
<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1948/19480017> Luettu 9.12.2015.

Stenholm, Juha, 2009. Venäjän yritys- ja tapakulttuurista. Teoksessa Tiri, M. Venäjän liiketoiminnan perusopas. J-paino Oy, Helsinki.

SVVK, 2015. Venäjä on suurin kauppakumppanimme.
http://www.svkk.fi/tietoa_venajasta/suomen_ja_venajan_valinen_kauppa Luettu 3.12.2015.

SVKK, 2015. Tullaus ja sertifiointi venäjällä.
http://www.svkk.fi/tietoa_venajasta/tullaus_ja_sertifiointi Luettu 20.1.2016.

Taloussanomat, 2016. Taloussanakirja, bilateraalin.
<http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/Bilateraalinen> Luettu 2.2.2016.

Taloussanomat, 2016. Taloussanakirja, sosialismi.
<http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/haku?termi=sosialismi> Luettu 4.2.2016.

Tiri, Mirja 2015. SVKK, Venäjän kaupan Barometri 2015. Taloustutkimus Oy
http://www.svkk.fi/files/14509/Venajan-kaupan_barometri_kevät_2015_FI.pdf

Tkatshenko, D. & Gorbatshev, M. 2008. OTKAT, Osobaja Tehnika Klientsoj Attraktsii. Moskva: Vershina.

Tulli. 2015. Suomen maarajojen liikennetilasto, Suomen Tulli ja rajavartiolaitos
<https://finland.org.ru> Luettu 25.9.2015.

Tulli, 2015. Suomen ja Venäjän välinen kauppa. Suomen Tulli ja rajavartiolaitos
<http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/maat/venaja15/index.html> Luettu 3.12.2015.

Turtola, Ilona 2014. Yle. Valion YT-neuvottelut koskevat 800 henkilöä.
http://yle.fi/uutiset/valion_yt-neuvottelut_koskevat_800_henkiloa/7401093
Luettu 1.2.2016.

Ulkoasiainministeriö, 2015. Ulkoasiainhallinnon strategiset painopistealueet.
<https://www.ulkoasiainministerio.fi> Luettu 17.9.2015.

Ulkoasiainministeriö, 2015. Edustustojen raportit, Suomen pääkonsulaatti, Pietari. Suomalaisyriyten haasteita Venäjällä.
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=332838> Luettu 24.1.2016.

Ulkoasiainministeriö, 2016. Ulkomaankauppa ja kehitysministeri. <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=15942&contentlan=1&culture=fi-FI> Luettu 15.3.2016.

Uusi-Suomi, 2012. Putin lupaa muutosta Venäjä on korruptoitunut. 30.1.2012.
<http://www.uusisuomi.fi/ulkomaat/119761-putin-lupaa-muutosta-%E2%80%9Dvenaja-on-korruptoitunut%E2%80%9D> Luettu 24.1.2016.

Valtioneuvoston selonteko, 2012. Suomen turvallisuus ja puolustuspolitiikka 2012.
http://vnk.fi/documents/10616/622970/J0512_Suomen+turvallisuus-+ja+puolustuspolitiikka+2012.pdf/b534174a-13bc-4684-beb0-a093be30ce2a?version=1.0 Luettu 2.1.2016.

Saatavana Valtioneuvoston kansliasta tai kotisivuilta
<http://vnk.fi/julkaisu?pubid=2203>

Varis, Juha 2012. Danske Bank, Haastattelu: Venäjän WTO jäsenyys.
http://www.danskebank.fi/PDF/Business%20customers/Investment%20_Syyskuu_2012_Ven%C3%A4j%C3%A4n_WTO_j%C3%A4senyys.pdf Luettu 20.12.2015.

Vehviläinen, Maija 2014. Kauppalehti. 8.7.2014. Idänkauppa on siunaus ja kirous.
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/idankauppa-on-siunaus-ja-kirous/UR5L957a> Luettu 15.12.2015.

Visit Finland, 2015. Rajaliikenne: Itärajan matkustajaliikenteessä edelleen tasaista pudotusta. 25.9.2015
<http://www.visitfinland.fi/tietoa-kohdemaista/venaja/> Luettu 9.12.2015.

Vihavainen, Timo 1991. Kansakunta rähmällään –suomettumisen lyhyt historia. Otava, Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Haastattelujen kysymykset.

Miten Venäjän kauppa hoidetaan Yrityksessänne?

Kysymykset.

1. Mitä haasteita idänkaupassa on?
2. Miten se eroaa muista vientikohteista?
3. Miten tuoreet Venäjänkaupan rajoitteet ovat vaikuttaneet kauppaan?
4. Millaisia riskejä näette?
5. Mitä tuotteita on viety, onko laajentunut/supistunut valikoima?
6. Mitä käytännön ongelmia (tulli, asiakirjat?) jne.
7. Miksi yritys on pärjännyt Idänkaupassa ja miten verrattuna kilpailijoihin?
8. Onko vuosikertomusta?
9. viennin kehitys vuosina 1991-2015?
10. viennin kannattavuus (yleisesti, verrattuna muu Eurooppa/maailma)
11. Idänkaupan SWOT
 - mahdollisuudet: -uhkat:
 - vahvuudet : -heikkoudet :

Idänkaupan historia

12. milloin alkoi
13. kohokohdat
14. notkahdukset
15. tulevaisuuden näkymät
16. suhdanteet ja niiden vaikutus.
17. Idänkaupan /vientihenkilöstö montako?
18. menevimät tuotteet Leikkaussalituotteet
19. asiakkaat/ asiakasryhmät venäjällä – valtio, kunta
20. Yrityksen taustatiedot
 - perustaminen -
 - tuotteet
 - liikevaihto konserni (vientä ja Idänvientä)?